

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Rundskriv Q-24, mars 2005

Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Rundskriv Q-24/2005, mars 2005

Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten

Innhold

Kapittel 1 Innledning	5
Kapittel 2 Hensyn og begreper	6
2.1 Hensyn	6
2.2 Begrepene taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt	6
2.3 Begrepene forvaltningsmessig og profesjonsbestemt taushetsplikt	6
Kapittel 3 Taushetsplikten – hvem omfattes av den og hva innebærer den?	8
3.1 Hvem omfattes av taushetsplikten?.....	8
3.2 Hva innebærer det å ha taushetsplikt?.....	8
Kapittel 4 Opplysninger underlagt taushetsplikt	9
4.1 Opplysninger om personlige forhold	9
4.2 Opplysninger mottatt i forbindelse med tjenesten eller arbeidet.....	9
Kapittel 5 Opplysninger til sakens parter og andre personer opplysningene direkte gjelder	10
5.1 Opplysninger til sakens parter	10
5.2 Opplysninger til personer opplysningene direkte gjelder	10
5.3 Partsoffentlighet.....	10
5.3.1 Begrensninger i partsoffentligheten.....	11
5.3.2 Gjennomføring av innsyn og avslag på anmodning om innsyn	13
5.4 Nærmere om opplysninger til barnets foreldre	14
5.4.1 Formidling av opplysninger til barnets foreldre mot barnets ønske.....	14
5.4.2 Foreldres rett til opplysninger i overgrepssaker.....	14
5.5 Partens begrensede taushetsplikt i forhold til taushetsbelagte opplysninger om andre.....	15
Kapittel 6 Barneverntjenestens adgang til å formidle opplysninger til og å samarbeide med andre	16
6.1 Grunnlag som åpner for adgang til å formidle opplysninger.....	16
6.1.1 Samtykke.....	16
6.1.2 Anonymisering	17
6.1.3 Ingen berettiget interesse tilsier at opplysningene hemmeligholdes.....	17
6.1.4 Opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for	18
6.1.5 Arbeidsmessige forhold innenfor samme etat/organ	19
6.1.6 Statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver, revisjon eller annen form for kontroll	19
6.1.7 Opplysninger til andre forvaltningsorganer	20
6.2 Nærmere om adgangen til å formidle opplysninger til enkelte særlige instanser og samarbeidspartnere	21
6.2.1 Adgang til å gi tilbakemelding til den som har gitt melding.....	21
6.2.2 Adgang til å formidle opplysninger til fosterforeldre, tilsynsførere, støttekontakter og institusjoner	22
6.2.3 Adgang til å formidle opplysninger til media.....	22
6.2.4 Adgang til å anmelde eller gi opplysninger til politiet der det er mistanke om mishandling eller andre alvorlige overgrep i hjemmet.....	23
6.2.5 Adgang til å anmelde beboere på barneverninstitusjoner for straffbare forhold.....	23
6.2.6 Adgang til å formidle opplysninger i ansvarsgrupper.....	24
6.2.7 Adgang til å legge frem saker for faste tverrfaglige team	24

Kapittel 7 Barneverntjenestens opplysningsplikt og avvergeplikt.....	26
7.1 Plikt til å gi tilbakemelding til politiet ved overføring av saker til barneverntjenesten.....	26
7.2 Plikt til å gi sosialtjenesten opplysninger om gravide rusmiddelmisbrukere.....	26
7.3 Avvergeplikt ved alvorlige forbrytelser og ulykker.....	26
Kapittel 8 Opplysningsplikt til barneverntjenesten.....	28
8.1 Hvem gjelder opplysningsplikten for?.....	28
8.2 Nærmere om vilkårene for opplysningsplikt.....	29
8.2.1 Mishandling eller andre former for alvorlig omsorgssvikt.....	29
8.2.2 Vedvarende alvorlige atferdsvansker.....	29
8.3 Opplysningsplikt av eget tiltak.....	30
8.4 Opplysningsplikt ved pålegg.....	30
8.4.1 Saksforberedelse og klage.....	30
8.4.2 Særlig om opplysninger fra registre som omfattes av strafferegistreringsloven.....	31
Kapittel 9 Informasjon om taushetsplikten og oppbevaring av taushetsbelagte opplysninger.....	32
9.1 Informasjon om taushetsplikten.....	32
9.2 Oppbevaring av taushetsbelagte opplysninger.....	32
Kapittel 10 Vitneforklaring og bevisføring for retten, og forklaringer for politiet.....	33
10.1 Rettslig overprøving av fylkesnemndas vedtak.....	33
10.2 Fritak for taushetsplikt for barnevernansatte i andre saker enn etter barnevernloven.....	33
Kapittel 11 Tilgang til taushetsbelagte opplysninger til bruk for forskning.....	35
11.1 Når skal det søkes om tilgang til taushetsbelagte opplysninger?.....	35
11.2 Søkers forskerkompetanse.....	36
11.3 Søknadens innhold.....	36
11.4 Behandlingen av søknader.....	37
11.5 Forskeres taushetsplikt.....	38
Kapittel 12 Forholdet til offentlighetsloven og personopplysningsloven.....	39
12.1 Offentlighetsloven.....	39
12.2 Personopplysningsloven.....	40
Vedlegg I Oversikt over relevante bestemmelser i barnevernloven og forvaltningsloven	41
Vedlegg II Oversikt over lovhenvvisninger.....	45
Vedlegg III Standard taushetserklæring.....	46

Kapittel 1 Innledning

Barnevernets primære oppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. For å kunne utføre denne oppgaven på en best mulig måte er barnevernet på den ene siden avhengig av å kunne innhente, motta og videreformidle opplysninger. På den andre siden er opplysninger i barnevernsaker ofte av personlig og sensitiv karakter. Det er derfor viktig å sikre at disse opplysningene ikke videreformidles i større grad enn nødvendig, og at de håndteres på en slik måte at hensynet til personlig integritet, personvern og tillit til barnevernet ivaretas. Bestemmelsene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt som gjelder for barnevernet bidrar til å sikre at disse til dels motstridende hensynene blir avveid og ivaretatt.

Barnevernets arbeid må skje innenfor rammene av bestemmelsene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. Det er derfor viktig at den enkelte innenfor barnevernet har tilstrekkelig kunnskap om bestemmelsene og de muligheter og begrensninger de gir med hensyn til adgangen til å motta, innhente, og videreformidle opplysninger, og å etablere et nærmere samarbeid mellom barnevernet og andre i konkrete saker.

Bestemmelsene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt oppfattes av mange som kompliserte og uklare. Bestemmelsene finnes i forskjellige lover, hvorav de to viktigste i denne sammenheng er forvaltningsloven (fvl.)¹ og barnevernloven (bvl.)². Disse må leses i sammenheng. I tillegg kommer bestemmelser i ulike lover som gjelder for profesjonsutøvere, som for eksempel helsepersonelloven (hlspl.)³.

Bestemmelsene overlater dessuten i relativt stor grad konkrete skjønnsmessige vurderinger til den som skal anvende bestemmelsene. Disse vurderingene kan av og til by på avveininger som kan være krevende. Nærmere kunnskap om bestemmelsene og hva som skal legges til grunn ved vurderingene vil gjøre det enklere å foreta disse vurderingene på en best mulig måte i hvert enkelt tilfelle.

De viktigste målsetningene med dette rundskrivet er ut i fra dette:

- Å gi en samlet fremstilling av bestemmelsene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt som gjelder for barnevernet
- Å gi den enkelte ansatte i barnevernet, særlig i den kommunale barneverntjenesten, best mulig kunnskap om, og forståelse for, disse bestemmelsene – til hjelp ved anvendelsen i tilknytning til arbeid med konkrete barnevernsaker
- Å gi den enkelte ansatte i barnevernet, særlig i den kommunale barneverntjenesten, kunnskap og veiledning om hvilken adgang disse bestemmelsene gir til utveksling av opplysninger og etablering av samarbeidet mellom barnevernet og andre til beste for barnet

Ut fra disse målsetningene vil rundskrivet være særlig relevant for ansatte i den kommunale barneverntjenesten. Rundskrivet vil imidlertid også være relevant for andre som er ansatt i, eller arbeider for fylkesmannen, det statlige barnevernet eller Fylkesnemnda for sosiale saker. Videre kan også dommere og advokater som arbeider med barnevernsaker, andre instanser og tjenester, barnevernets klienter, og andre som kommer i kontakt med barnevernet også ha nytte av rundskrivet.

¹ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967

² Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr. 100

³ Lov om helsepersonell m.v. av 2. juli 1999 nr. 64

Kapittel 2 Hensyn og begreper

2.1 Hensyn

Taushetsplikten er i hovedsak begrunnet i hensynet til **personlig integritet og personvern** og hensynet til **tillitsforholdet** mellom den enkelte og det offentlige.

Hensynet til personlig integritet og personvern tilsier at den enkelte bør være beskyttet mot unødlig spredning av personlige opplysninger. For at ulike hjelpetjenester skal kunne utføre sine oppgaver overfor den enkelte, er det dessuten viktig at det eksisterer et tillitsforhold mellom den enkelte og hjelpetjenesten. Et slikt tillitsforhold er en forutsetning for åpenhet, dialog og samarbeid.

Tillitsforholdet avhenger blant annet av at den enkelte kan stole på at det en hjelpetjeneste sitter med av personlige opplysninger i en sammenheng ikke blir videreformidlet til andre. Dersom dette tillitsforholdet blir skadet, kan det føre til at den enkelte holder tilbake viktige opplysninger for hjelpetjenesten, eller i verste fall unnlater å ta nødvendig kontakt av frykt for at opplysninger vil kunne bli videreformidlet til andre.

På den andre siden kan en viss **videreformidling av personopplysninger** være nødvendig for at ulike hjelpetjenester skal få tilgang til opplysninger som er nødvendige for å utføre sine oppgaver, og for å kunne samarbeide for å sikre effektive tjenester og et mest mulig helhetlig tilbud. Dette gjelder ikke minst for barnevernet. De hensyn som tilsier en streng taushetsplikt og de hensyn som taler for at opplysninger bør kunne videreformidles er avveid mot hverandre i bestemmelsene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt som gjelder for barnevernet. Bestemmelsene skal hindre unødvendig spredning av personlige opplysninger i barnevernsaker, samtidig som de skal ivareta barnevernets behov for å motta og videreformidle opplysninger for å sikre det enkelte barn en best mulig oppfølging.

Åpenhet og innsyn i barnevernets virksomhet er dessuten et mål i seg selv, idet det bidrar til økt forståelse for det arbeidet barnevernet utfører på vegne av samfunnet. For å kunne utføre sine oppgaver på en best mulig måte er barnevernet avhengig av legitimitet og tillit i befolkningen.

Åpenhet og innsyn i barnevernets arbeid kan bidra til å styrke legitimiteten og tilliten.

Taushetsplikten skal beskytte den enkelte mot unødlig spredning av personopplysninger. Den skal imidlertid ikke misbrukes til å beskytte barnevernet selv på bekostning av åpenhet og innsyn.

2.2 Begrepene taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt

Taushetsplikt innebærer en **plikt til å hindre** at uvedkommende får tilgang til opplysninger som er taushetsbelagte. Som uvedkommende regnes i utgangspunktet alle andre enn den opplysningene gjelder.

Opplysningsrett innebærer at den som sitter med opplysninger som i utgangspunktet er omfattet av taushetsplikt likevel har **adgang** til å gi opplysningene videre. Den som sitter med opplysningene kan velge mellom å gi opplysningene videre eller la være.

Opplysningsplikt kan både innebære en plikt til å gi opplysninger **på eget initiativ**, og en plikt til å gi opplysninger **etter pålegg**. Når opplysningsplikten inntreffer **skal** opplysninger gis til barnevernet. Da settes taushetsplikten til side.

2.3 Begrepene forvaltningsmessig og profesjonsbestemt taushetsplikt

Den forvaltningsmessige taushetsplikten er en generell taushetsplikt som i prinsippet gjelder for alle som utfører tjeneste eller arbeid for offentlige forvaltningsorganer, jf. fvl. § 13. Det er imidlertid mange begrensninger i den forvaltningsmessige taushetsplikten som åpner for kommunikasjon og samarbeid, jf. fvl. §§ 13 a, 13 b og 13 d.

Taushetsplikten etter forvaltningsloven gjelder også for de som utfører tjenester eller arbeid innenfor barnevernet, jf. bvl. § 6-7 første ledd. Barnevernets taushetsplikt er imidlertid strengere ved at enkelte begrensinger i den forvaltningsmessige taushetsplikten ikke gjelder fullt ut for barnevernet. For barnevernet gjelder i stedet egne snevrere begrensninger i bvl. § 6-7 tredje ledd.

Den profesjonsbestemte taushetsplikten, også kalt den yrkesmessige taushetsplikten, er en spesiell taushetsplikt for enkelte profesjoner. Denne taushetsplikten, som følger av bestemmelser i ulike profesjonslover, åpner i mindre grad for kommunikasjon og samarbeid enn den forvaltningsmessige taushetsplikten. Flere grupper yrkesutøvere som ofte kommer i kontakt med barn og familier er bundet av profesjonsbestemt taushetsplikt. Dette gjelder blant annet leger, tannleger, psykologer og sykepleiere.

Yrkesutøvere som har profesjonsbestemt taushetsplikt kan også ha forvaltningsmessig taushetsplikt dersom de utøver sitt yrke innenfor det offentlige. De vil da ha profesjonsbestemt taushetsplikt når de utøver profesjonsoppgaver, mens de vil ha forvaltningsmessig taushetsplikt når de utøver andre forvaltningsoppgaver. For eksempel vil en lege ha profesjonsbestemt taushetsplikt når hun behandler pasienter, men forvaltningsmessig taushetsplikt når hun utøver administrative forvaltningsoppgaver.

Kapittel 3 Taushetsplikten – hvem omfattes av den og hva innebærer den?

3.1 Hvem omfattes av taushetsplikten?

Enhver som utfører **tjeneste eller arbeid** for et forvaltningsorgan eller en institusjon etter barnevernloven har taushetsplikt, jf. bvl. § 6-7 første ledd. Taushetsplikten omfatter både offentlige og private barneverninstitusjoner.

Taushetsplikten omfatter alle som gjennom tjeneste eller arbeid etter barnevernloven får kjennskap til opplysninger som er taushetsbelagte. Taushetsplikten omfatter blant annet:

- Alle som arbeider med saker etter barnevernloven og som er ansatt i kommunene, hos fylkesmennene og i det statlige barnevernet, lokalt, regionalt og sentralt
- Alle som arbeider med saker etter barnevernloven i Fylkesnemnda for sosiale saker, herunder; ledere, sekretariat, medlemmer i de alminnelige og sakkyndige utvalg samt barnets talsperson
- Alle som utfører tjeneste eller arbeid for statlige eller private institusjoner som tar hånd om barn i medhold av barnevernloven
- Advokater, sakkyndige og andre private personer som tar oppdrag for barnevernet, herunder blant annet fosterforeldre, tilsynsførere og støttekontakter

3.2 Hva innebærer det å ha taushetsplikt?

Taushetsplikt innebærer en plikt til å **hindre at uvedkommende får tilgang til opplysninger som er taushetsbelagte** ved å **unnlate** å videreformidle opplysninger og ved **aktivt å forhindre** tilgang til opplysninger.

Det er i denne sammenhengen uvesentlig om tilgangen skjer ved muntlig videreføring, ved fremvisning av dokumenter, ved at dokumenter ligger fremme, eller på andre måter.

Taushetsplikten innebærer også at personer som kommer i kontakt med barneverntjenesten skal kunne gi barneverntjenesten personlige opplysninger uten at uvedkommende er tilstede og kan overhøre eller på annen måte få tilgang til de opplysningene som blir gitt. Barneverntjenestens klienter skal derfor ikke behøve å gi ut personlige opplysninger på et venteværelse eller på et annet sted hvor det er uvedkommende til stede. Klienter kan heller ikke pålegges å delta i gruppesamtaler eller liknende hvor de forventes å gi personlige opplysninger eller drøfte personlige problemer med uvedkommende.

Taushetsplikten gjelder både i arbeidstiden og i fritiden. Taushetsplikten gjelder også etter at en person har avsluttet tjenesten eller arbeidet. De taushetsbelagte opplysningene kan heller ikke brukes i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre, jf. fvl. § 13 tredje ledd.

Brudd på taushetsplikten er straffbart, jf. bvl. § 6-7 første ledd som viser til straffeloven (strl.)⁴ § 121. Det kan idømmes straff i form av bøter eller fengsel inntil 6 måneder. Dersom overtredelsen har skjedd i vinnings hensikt, kan det idømmes fengsel inntil 3 år.

⁴ Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10

Kapittel 4 Opplysninger underlagt taushetsplikt

Det er primært opplysninger om **noens personlige forhold** som er underlagt taushetsplikt, jf. bvl. § 6-7 første og annet ledd og fvl. § 13 første ledd nr. 1. På barnevernområdet omfatter dette også opplysninger om fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, yrke, bopel og arbeidssted. For at disse opplysningene skal være underlagt taushetsplikt kreves det at de er mottatt i forbindelse med tjenesten eller arbeidet.

4.1 Opplysninger om personlige forhold

Opplysninger om personlige forhold omfatter i utgangspunktet **alle opplysninger som er knyttet til en person**, uten hensyn til om opplysningene anses som følsomme eller ikke. Typiske opplysninger som er knyttet til en person er opplysninger om en persons slektskap, familie og hjemmeforhold, fysisk og psykisk helse, karakter og følelsesliv. Opplysninger om en persons utdanning, arbeid, økonomiske situasjon, holdninger og innstillinger ansees også knyttet til en person.

Opplysninger om en persons tilknytning til barnevernet vil alltid være omfattet. Ut i fra dette bør barnevernet som en fast regel verken bekrefte eller avkrefte forespørsler om en person har tilknytning til en barnevernsak, eller for eksempel om et barn er plassert i fosterhjem eller institusjon.

Også opplysninger om fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, yrke, bopel og arbeidssted er underlagt taushetsplikt på barnevernområdet, jf. bvl. § 6-7 annet ledd. Grunnen til at disse for så vidt nøytrale opplysningene er underlagt taushetsplikt på barnevernområdet er at de kan røpe en tilknytning til barnevernet.

Opplysning om en persons oppholdssted kan likevel gis uten hinder av taushetsplikt når det er klart at dette ikke vil skade klientens tillit til barneverntjenesten eller institusjonen, jf. bvl. § 6-7 annet ledd i.f. Oppholdsstedet vil kunne være personens adresse eller arbeidssted, eller stedet personen faktisk oppholder seg. Begrunnelsen for at oppholdsstedet kommer i en særstilling er at opplysninger om dette vil kunne være av vital betydning for å kunne komme i kontakt med personen. Bvl. § 6-7 annet ledd i.f. åpner kun for en adgang og ikke en plikt til å gi ut opplysninger om en persons oppholdssted.

4.2 Opplysninger mottatt i forbindelse med tjenesten eller arbeidet

For at opplysninger skal være underlagt taushetsplikt kreves det at de er **mottatt i forbindelse med tjenesten eller arbeidet**. Det er uten betydning hvor mottakeren er når opplysningene mottas, om vedkommende er på jobben, på besøk hjemme hos en klient eller for eksempel hjemme hos seg selv. Det er videre uten betydning hvordan mottakeren får opplysningene. Det kan for eksempel være ved meddelelse fra klienten, andre privatpersoner eller andre offentlige organer, ved iakttagelse eller undersøkelse, eller ved å lese journaler.

Opplysninger som er mottatt i fritiden er vanligvis ikke underlagt taushetsplikt. Imidlertid vil også disse opplysningene unntaksvis kunne være underlagt taushetsplikt. Mottakeren må i så fall ha mottatt opplysningene på grunn av sin tilknytning til tjenesten eller arbeidet⁵.

⁵ En dom fra Høyesterett gjaldt en sak der det blant annet var gitt meget følsomme opplysninger til en sosialarbeider under et fødselsdagsselskap. Selv om opplysningene var gitt under et privat selskap kom Høyesterett til at opplysningene måtte ansees å være gitt sosialarbeideren” i hennes egenskap av sosialarbeider”. Opplysningene var dermed underlagt taushetsplikt. (Rt 1989 side 1363).

Kapittel 5 Opplysninger til sakens parter og andre personer opplysningene direkte gjelder

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for **sakens parter**, jf. fvl. § 13 b første ledd nr. 1, se punkt 5.1. Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for **andre** som **de direkte gjelder**, jf. fvl. § 13 a nr. 1, se punkt 5.2. I saker der det skal treffes enkeltvedtak har sakens parter videre rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, det foreligger **partsoffentlighet**, jf. fvl. § 18 første ledd, se punkt 5.3.

5.1 Opplysninger til sakens parter

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for **sakens parter** eller deres representanter. Dette følger av fvl. § 13 b første ledd nr. 1. Denne bestemmelsen gir barneverntjenesten en adgang, men ikke en plikt til å gjøre opplysninger i en sak kjent for sakens parter eller deres representanter. Adgangen gjelder uansett hvilke type saker det gjelder.

Part er den person en **avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder**, jf. fvl. § 2 første ledd e. I en barnevernsak er partene vanligvis først og fremst barnets foreldre. Part er også barnet selv når det er over 15 år, jf. bvl. § 6-3 annet ledd. Foreldre uten del i foreldreansvaret er som en hovedregel ikke part i saken, men det kan etter en konkret vurdering gjøres unntak fra denne hovedregelen. For eksempel er foreldre uten del i foreldreansvaret part i saker som gjelder samvær. For en nærmere redegjørelse om hvem som er part, se Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten av mars 2002, Q-1036 B punkt 2.2.

5.2 Opplysninger til personer opplysningene direkte gjelder

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for **dem opplysningene direkte gjelder**, jf. fvl. § 13 a nr. 1. Denne bestemmelsen gir barneverntjenesten en adgang, men ikke en plikt til å gjøre opplysninger kjent for dem opplysningene direkte gjelder ellers deres representanter.

Bestemmelsen gir barneverntjenesten adgang til å gi opplysninger til personer opplysningene gjelder uavhengig av om opplysningene inngår i en konkret barnevernsak eller ikke, og dersom de inngår i en barnevernsak, uavhengig av om den opplysningene gjelder er part i saken eller ikke. Barneverntjenesten vil for eksempel kunne gi fosterforeldrene opplysninger barneverntjenesten besitter om dem i en sak der fosterforeldrene ikke er parter. Bestemmelsen gir imidlertid ikke, i motsetning til hva som gjelder overfor parter, adgang til opplysninger om andre enn dem opplysningene direkte gjelder.

Dersom en og samme opplysning angår flere, kan opplysningen gis til en person uten at det er nødvendig å innhente samtykke fra de andre. Dette innebærer at opplysninger om forholdet mellom to personer for eksempel kan gis til den ene selv om det nødvendigvis også vil røpe tilsvarende personlige forhold hos den andre. Ved vurderingen av om slike opplysninger skal gis ut bør det imidlertid legges vekt på at det også gis ut opplysninger om andres personlige forhold.

5.3 Partsoffentlighet

I henhold til fvl. § 18 første ledd har en part (se punkt 5.1, annet avsnitt) i saker der det skal treffes **som enkelt vedtak** rett til å gjøre seg kjent med **sakens dokumenter** med de begrensninger som følger av fvl. §§ 18 og 19.

Partsoffentlighet innebærer at parten har **krav på å gjøre seg kjent med dokumentene**, og at barneverntjenesten har en tilsvarende plikt til å utlevere dem. Hensynet bak reglene om partsoffentlighet er partenes behov for å kunne ivareta sine interesser i saken.

Partsoffentligheten gjelder i saker der det skal treffes enkeltvedtak. Barnevernet treffer enkeltvedtak når den treffer vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer, jf. fvl. § 2 første ledd b. Etter bvl. § 6-1 annet ledd skal alle avgjørelser som gjelder ytelser og tjenester etter barnevernloven alltid regnes som enkeltvedtak. For en nærmere redegjørelse om enkeltvedtak i barnevernsaker, se Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten av mars 2002, Q-1036 B, punkt 4.

Partsoffentligheten gjelder både under forberedelsen av en sak og etter at det er truffet vedtak i saken. Partsoffentlighet inntreffer når en sak er kommet så langt at det er en viss mulighet for at det vil bli fattet et vedtak i saken. Dersom barneverntjenesten har satt i gang en undersøkelsessak etter bvl. § 4-3 vil det som regel være en mulighet for at saken vil bli tatt opp til avgjørelse av barneverntjenesten eller fylkesnemnda. Partsoffentligheten inntreffer derfor vanligvis allerede fra dette stadiet i saken.

5.3.1 Begrensninger i partsoffentligheten

Fra hovedregelen om at parten har rett til å gjøre seg kjent med alle sakens dokumenter og opplysninger gjelder imidlertid noen begrensninger, herunder begrensninger i forhold til interne dokumenter og opplysninger med særskilt innhold.

Interne dokumenter

Parten har ikke rett til å gjøre seg kjent med **dokumenter som barneverntjenesten har utarbeidet for sin interne saksforberedelse (interne dokumenter)**, jf. fvl. § 18 annet ledd første punktum. Parten har dermed ikke rett til å gjøre seg kjent med arbeidsdokumenter som rapporter, journalnotater, forslag eller utredninger som barneverntjenesten har utarbeidet til bruk for behandlingen av saken. Begrensningen gjelder også i forhold til interne dokumenter fra en tidligere sak i en annen barneverntjeneste. Dokumenter som var å betrakte som interne dokumenter i en tidligere sak i en annen barneverntjeneste, er fortsatt interne dersom de lånes ut til en barneverntjeneste som behandler en pågående sak.

Parten har heller ikke rett til å få gjøre seg kjent med **interne dokumenter som er utarbeidet av et underordnet organ eller av særlige rådgivere eller sakkyndige**, jf. fvl. § 18 annet ledd a og b. Begrensningen i forhold til interne dokumenter utarbeidet av et underordnet organ er lite aktuell for barneverntjenesten selv. Begrensningen er imidlertid aktuell for fylkesmannen i forhold til dokumenter innhentet fra barneverntjenesten, for eksempel i forbindelse med en klage i en barnevernsak. Begrensningen gjelder bare for interne dokumenter utarbeidet av et underordnet organ og gjelder derfor ikke for dokumenter som inneholder uttalelser til en pågående sak fra et sideordnet organ, for eksempel fra en annen barneverntjeneste enn den som behandler saken. Begrensningen i forhold til interne dokumenter som er utarbeidet av særlige rådgivere eller sakkyndige medfører blant annet at parten ikke har rett til å gjøre seg kjent med sakkyndige uttalelser til bruk for barneverntjenesten fra for eksempel psykologer, psykiatere m.v. så lenge disse ikke er lagt frem for fylkesnemnda.

Selv om begrensningen i partsoffentligheten gjelder for et internt dokument som sådan, har parten rett til å gjøre seg kjent med de delene av dokumentet som inneholder faktiske opplysninger, sammendrag, eller bearbeidelse av fakta, dersom disse opplysningene er av betydning for avgjørelsen og ikke finnes i annet dokument som partene har rett til å se, jf. fvl. § 18 tredje ledd. Dette kan for eksempel være opplysninger om familiens arbeids- og inntekstforhold og faktiske forhold i hjemmet som renhold, utstyr, helseopplysninger, rusmiddelmisbruk m.m. Rene vurderinger, for eksempel om hvor skadelig forholdene i hjemmet er for barnet, har parten derimot ikke rett til å gjøre seg kjent med.

Barneverntjenesten kan gi partene faktiske opplysninger ved utdrag av dokumentene. Ut i fra dette bør barneverntjenesten påse at de i sine rapporter skiller mellom faktiske opplysninger og egne vurderinger.

Begrensningen i partsoffentligheten for interne dokumenter gjelder ikke for innstillinger til folkevalgte organ i kommuner som har folkevalgte organ som behandler barnevernsaker, jf. fvl. § 18 siste ledd.

Opplysninger med særskilt innhold

I unntakstilfeller vil det på grunn av opplysningenes innhold være adgang for barneverntjenesten til ikke å la parten få kjennskap til enkelte opplysninger, jf. fvl. § 19. I barnevernsaker er det først og fremst unntakene i fvl. § 19 første ledd bokstav c og annet ledd som er aktuelle. Det er kun i spesielle unntakstilfeller at det vil være adgang til å unnta opplysninger på grunn av innholdet. I tilfeller der barneverntjenesten velger å unnta slike opplysninger i et dokument, vil parten ha krav på å gjøre seg kjent med de øvrige delene av dokumentet.

Parten har ikke krav på opplysninger **som det av hensyn til hans helse eller forhold til personer som står ham nær, må ansees utilrådelig at han får kjennskap til**, jf. fvl. § 19 første ledd bokstav c. Dette kan for eksempel være tilfellet når et barn er kilde mht. opplysninger om negative forhold i hjemmet. Det vil i et slikt tilfelle etter en konkret vurdering kunne være adgang for barneverntjenesten til ikke å la foreldrene få innsyn i disse opplysningene, dersom det er reell grunn til å frykte for at innsyn kan påvirke forelderens atferd negativt overfor barnet.

På oppfordring skal slike opplysninger likevel gjøres kjent for en representant for parten, når ikke særlige grunner taler mot det. På denne måten kan partens interesser bli ivaretatt selv om parten ikke selv gis adgang til opplysningene. Som regel vil en advokat som representant for en part kunne få de nødvendige opplysninger. Barneverntjenesten kan sette som vilkår for å gi opplysningene at representanten ikke skal bringe dem videre til parten.

Parten har heller ikke krav på opplysninger som gjelder **en annen persons helseforhold** eller **andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre**, med mindre det er av vesentlig betydning for ham å gjøre seg kjent med disse opplysningene, jf. fvl. § 19 annet ledd. Det forutsettes her at det skal foretas en interesseavveining mellom partens behov for innsyn og de grunner som taler for at opplysningene ikke gis videre. Dersom det ikke blir funnet å være av vesentlig betydning for parten å gjøre seg kjent med opplysningene, vil heller ikke partens representant ha krav på opplysningene.

De begrensninger i partens rett til å gjøre seg kjent med opplysninger med særskilt innhold, som er fastsatt i fvl. § 19 første ledd bokstav c og i annet ledd, **gjelder ikke for dokumenter som er fremlagt for Fylkesnemnda for sosiale saker**, jf. bvl. § 7-1 d, jf. sosialtjenesteloven (sotjl.)⁶ § 9-5 tredje punktum. Parten har dermed full innsynsrett i alle dokumenter som er oversendt, og dermed gjort tilgjengelig for fylkesnemnda.

Særlig om beskyttelse av kilden

Barneverntjenesten blir ofte kontaktet av personer som ønsker å gi informasjon om enkeltpersoner eller familier som har problemer. Det hender at de personene som ønsker å gi slik informasjon, kildene, vil være anonyme overfor dem informasjonen gjelder.

Hovedregelen er at taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger om kilden gjøres kjent for sakens parter eller deres representanter.

⁶ Lov om sosiale tjenester m.v. av 13. desember 1991 nr. 81

Som omtalt i punktet ovenfor, om opplysninger med særskilt innhold, har en part imidlertid ikke krav på å få gjøre seg kjent med de opplysninger i et dokument som gjelder forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre, med mindre det er av vesentlig betydning for parten å få gjøre seg kjent med opplysningene, jf. fvl. § 19 annet ledd bokstav b. Dersom det er grunn til å tro at kilden vil bli utsatt for hevnaksjoner vil kildens identitet kunne være et forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre. Hensynene for å beskytte kilden må imidlertid vurderes opp mot hvorvidt det er av vesentlig betydning for parten å få kjennskap til kilden.

Dersom opplysningene er fremsatt i ren sjikanehensikt eller opplysningene er bygget på løse antagelser, vil det vanligvis ikke foreligge særlige grunner til å beskytte kilden.

På den andre siden kan det foreligge særlige grunner til å beskytte kilden selv om det i etterkant viser seg at opplysningene ikke er riktige, dersom kilden hadde gode grunner for å gi opplysningene videre til barneverntjenesten.

Overfor kilder som ønsker å være anonyme må det alltid opplyses om at anonymitet ikke kan garanteres. Blant annet må det gjøres oppmerksom på at kilden kan få vitneplikt. Også partens rett til innsyn i dokumenter som oversendes fylkesnemnda innebærer at kilden ikke kan påregne anonymitet dersom saken sendes fylkesnemnda. Se siste avsnitt i punktet ovenfor, om opplysninger med særskilt innhold.

Utgangspunktet - størst mulig åpenhet

Begrensningene i partsoffentligheten gir barneverntjenesten en adgang til å unnlate å gi parten dokumenter og opplysninger. Barneverntjenesten kan likevel velge å la parten gjøre seg kjent med dem og bør alltid vurdere om parten skal gis adgang til også å gjøre seg kjent med dokumenter og opplysninger som omfattes av begrensningene. Av hensyn til parten vil det i de **fleste tilfeller** være **riktig å praktisere størst mulig åpenhet**. Innsyn i dokumenter og opplysninger setter parten i stand til å kunne ivareta sine interesser i saken. Dersom en part får kjennskap til at det foreligger dokumenter og opplysninger som han ikke får anledning til å se, kan usikkerhet med hensyn til hva slags opplysninger det gjelder, kunne gjøre større skade enn om parten ble gjort kjent med opplysningene. I de fleste tilfeller vil åpenhet danne grunnlag for trygghet og tillit til barneverntjenesten, og gi mulighet for et gjensidig samarbeid mellom barneverntjenesten og parten.

5.3.2 Gjennomføring av innsyn og avslag på anmodning om innsyn

Gjennomføring av innsyn i dokumenter

Reglene for hvordan innsyn i dokumenter skal gjennomføres følger av fvl. § 20. Det er barneverntjenesten som, ut i fra hensynet til en forsvarlig saksbehandling, bestemmer hvordan dokumentene skal gjøres tilgjengelig for partene. En måte å gjøre dette på er å la partene få lese gjennom dokumentene på barneverntjenestens kontor. Når det blir bedt om det skal parten likevel gis kopi av dokumentene. Advokat som opptre som fullmektig for en part, skal få utlånt dokumentene når ikke særlige grunner taler mot det. Ved slikt utlån bør det settes en tidsfrist for tilbakelevering.

Avslag på anmodning om innsyn i dokumenter

Reglene om adgangen til å klage over avslag på innsyn i dokumenter følger av fvl. § 21. Når barneverntjenesten finner å måtte avslå en anmodning om innsyn, skal den gjøre parten oppmerksom på den bestemmelsen som ligger til grunn for avslaget. Samtidig skal barneverntjenesten opplyse parten om at avslaget kan påklages til fylkesmannen, jf. fvl. § 21. Dersom et avslag på innsyn blir påklaget, må barneverntjenesten ikke treffe realitetsavgjørelse (avgjørelser av betydning for selve utfallet av barnevernsaken) før spørsmålet om innsyn er avgjort, med mindre vesentlige interesser taler mot en utsettelse.

5.4 Nærmere om opplysninger til barnets foreldre

5.4.1 Formidling av opplysninger til barnets foreldre mot barnets ønske

I enkelte tilfeller kan barneverntjenesten få opplysninger om et barn som barnet ikke ønsker at foreldrene (eller andre med foreldreansvar) skal få kjennskap til. I slike tilfeller oppstår spørsmålet om barneverntjenesten har taushetsplikt overfor foreldrene. Dette spørsmålet er ikke direkte regulert i loven.

Dersom barneverntjenesten forbereder et enkeltvedtak, for eksempel ved å gjennomføre en undersøkelse etter barnevernloven, vil foreldrene være parter i saken. I disse tilfellene vil barneverntjenesten ikke ha taushetsplikt overfor foreldrene, jf. fvl. § 13 b første ledd nr. 1. Etter fvl. § 18 vil foreldrene dessuten ha rett til å se sakens dokumenter i henhold til reglene om partsoffentlighet. I enkelte tilfeller vil foreldrene imidlertid kunne nektes innsyn i opplysninger om barnet i medhold av fvl. § 19. Se nærmere om begrensningene i innsynsretten under punkt 5.3.1.

I andre tilfeller vil spørsmålet om barneverntjenesten har taushetsplikt overfor foreldrene, avhenge av om opplysningene om barnet **berører deres foreldreansvar**. Dersom opplysningene berører foreldreansvaret, må opplysningene anses å gjelde foreldrene direkte, jf. fvl. § 13 a, og barneverntjenesten vil dermed som en hovedregel ikke ha taushetsplikt overfor dem.

Foreldreansvaret svekkes imidlertid gradvis etter hvert som barnet blir eldre og får større selvbestemmelses- eller medbestemmelsesrett på ulike områder. Det kan ikke oppstilles noen bestemt aldersgrense for når barneverntjenesten har taushetsplikt om opplysninger om barnet overfor foreldrene. Etter bvl. § 6-3 kan barn over 15 år gjøre partsrettigheter gjeldende. Denne grensen på 15 år vil muligens kunne tjene som et retningsgivende utgangspunkt for spørsmålet om taushetsplikt overfor foreldrene. Om det foreligger slik taushetsplikt vil imidlertid måtte vurderes konkret ut fra hva opplysningene gjelder.

Departementet mener at barneverntjenesten vil kunne ha taushetsplikt overfor foreldrene til en ungdom over 15 år om at ungdommen har søkt råd hos barneverntjenesten. På den andre siden er det viktig å sikre at foreldrene får den informasjon som er nødvendig for at de skal være i stand til å oppfylle sitt foreldreansvar. Barneverntjenesten vil således ikke ha taushetsplikt overfor foreldrene til en ungdom over 15 år med hensyn til livsviktige opplysninger om ungdommen eller opplysninger om dets oppholdssted.

5.4.2 Foreldres rett til opplysninger i overgrepssaker

I tilfeller der barneverntjenesten sitter med opplysninger om mulig overgrep mot et barn fra foreldrene (eller andre med foreldreansvar) oppstår spørsmålet om foreldrene har rett til innsyn i disse opplysningene.

Dersom barneverntjenesten forbereder enkeltvedtak, for eksempel ved å gjennomføre en undersøkelse etter barnevernloven, vil foreldrene være part i saken. I disse tilfellene vil foreldrene ha rett til å se sakens dokumenter i henhold til reglene om partsoffentlighet, jf. fvl. § 18.

Etter fvl. § 19 første ledd c har en part imidlertid ikke krav på å gjøre seg kjent med opplysninger som av hensyn til hans helse eller hans forhold til personer som står ham nær, må anses utilrådelig at han får kjennskap til. Etter fvl. § 19 annet ledd b har en part heller ikke krav på å gjøre seg kjent med opplysninger om andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre, med mindre det er av vesentlig betydning for parten å gjøre seg kjent med dem. Dersom det er reelle grunner til å frykte for at innsyn kan påvirke forelderens adferd negativt overfor barnet, antas det at det etter omstendighetene vil kunne være adgang til unntak etter fvl. § 19 første ledd c. Dersom det er reell fare for at innsyn kan vanskeliggjøre forfølgning av forholdet og iverksetting av tiltak til ivaretagelse

av barnets interesser, antas det at det vil være adgang til unntak etter fvl. § 19 annet ledd b. Spørsmålet om unntak eller innsyn vil imidlertid måtte bero på en konkret avveining, idet den mistenkte forelderen kan ha sterke berettigede interesser i innsyn. Se punkt 5.3.1, under punktet om opplysninger med særskilt innhold.

I andre tilfeller enn der barneverntjenesten forbereder enkeltvedtak, vil retten til å få opplysningene kunne bygge på foreldreansvaret. Dersom opplysningene berører foreldreansvaret må opplysningene anses å gjelde foreldrene direkte, jf. fvl. § 13 a, og barneverntjenesten vil dermed ikke ha taushetsplikt overfor dem. Foreldreansvarets innhold må imidlertid vurderes på bakgrunn av dets formål: å vareta barnets interesser og behov, jf. barneloven § 30 første ledd tredje punktum.

Dersom det er slik at en forelder kan ha begått overgrep mot barnet, vil det ikke være i barnets interesse at denne forelderen skal ha et ubetinget krav på innsyn i opplysninger om forholdet. Ut i fra dette vil innsynsrett basert på foreldreansvaret ikke alltid gjelde når mistanken om overgrep retter seg mot forelderen. Skal innsynsrett i kraft av forelderansvaret avskjæres på dette grunnlaget, bør det imidlertid kreves at mistanken mot forelderen er av en viss styrke.

5.5 Partens begrensede taushetsplikt i forhold til taushetsbelagte opplysninger om andre

Når en part eller dens representant får taushetsbelagte opplysninger om andre personer, kan opplysningene bare brukes i den utstrekning det er **nødvendig for å ivareta partens interesser i saken**, jf. fvl. § 13 b annet ledd. I disse tilfellene er parten og dens representant pålagt en begrenset taushetsplikt som gjelder for all videreformidling av opplysningene utover det som er nødvendig for å ivareta partens interesser i saken.

Barnevernsaker kan inneholde svært personfølsomme opplysninger. Barneverntjenesten bør derfor ha klare rutiner som sikrer at den som får utlevert taushetsbelagte opplysninger om andre personer får en skriftlig orientering om at taushetsbelagte opplysninger om andre personer bare kan benyttes i saken, og at brudd på dette kan medføre straffeansvar etter strl. § 121. Straffeansvaret kan imidlertid bare gjøres gjeldende dersom barnevernet har gjort den som mottar opplysningene uttrykkelig oppmerksom på det.

Den skriftlige orienteringen kan utformes på følgende måte:

Taushetsbelagte opplysninger om andre personer som De er gjort kjent med i kraft av å være part eller partsrepresentant, jf. forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 1, kan bare brukes i den utstrekning det er nødvendig for å ivareta Deres/den part De representerer sine interesser i saken, jf. forvaltningsloven § 13 b annet ledd. Bruk av opplysningene ut over dette kan medføre straffeansvar etter straffeloven § 121 om taushetsplikt.

Kapittel 6 Barneverntjenestens adgang til å formidle opplysninger til og å samarbeide med andre

I forbindelse med sitt arbeid vil barneverntjenesten ofte ha behov for å formidle opplysninger til andre, blant annet for å kunne innhente nødvendig informasjon ved undersøkelse av barns omsorgssituasjon, for å kunne samarbeide med andre instanser og tjenester om å hjelpe barn og deres familier, samt for å kunne sette andre i stand til å følge opp barn og deres familier. Barneverntjenesten vil blant annet kunne ha behov for kontakt og samarbeid med følgende instanser og tjenester: skolene, barnehagene, den pedagogisk-psykologiske tjenesten, helsetjenestene, sosialtjenesten og i enkelte tilfeller politiet. Behovet for samarbeid vil kunne variere både fra sak til sak og ut i fra hvilken fase saken er i.

For at barneverntjenesten ved behov skal kunne formidle taushetsbelagte opplysninger til andre må det imidlertid være hjemmel for det i lovgivningen eller det må foreligge samtykke. Dette er det tatt høyde for i lovgivningen.

Nedenfor følger en oversikt over hjemler som åpner for en adgang til å formidle opplysninger til andre, se punkt 6.1. Videre følger en omtale av adgangen til å formidle opplysninger til, og å etablere nærmere kontakt og samarbeid med, enkelte personer, instanser, tjenester m.v., se punkt 6.2.

6.1 Grunnlag som åpner for adgang til å formidle opplysninger

Når barneverntjenesten har adgang til å formidle opplysninger som i utgangspunktet er taushetsbelagte, innebærer det at barneverntjenesten er gitt en opplysningsrett. Barneverntjenesten har fått en rett, men ikke en plikt til å formidle opplysninger, se punkt 2.2. Taushetsbelagte opplysninger i en barnevernsak bør ikke formidles ut over det som er nødvendig og forsvarlig for arbeidet med den aktuelle saken.

6.1.1 Samtykke

Dersom den som har krav på taushet samtykker i at opplysningene gjøres kjent for andre, oppheves taushetsplikten så langt som samtykket gjelder, jf. fvl. § 13 a nr. 1.

I mange tilfeller vil barneverntjenesten ha adgang til å formidle taushetsbelagte opplysninger om private personer uten deres samtykke fordi barneverntjenesten har hjemmel til dette. Se nærmere om dette under punkt 6.1.2 og følgende punkter.

Partenes samtykke vil bare være **nødvendig** i de tilfeller det ikke foreligger hjemmel til formidling av opplysninger, for eksempel i mindre alvorlige situasjoner. Partenes samtykke kan imidlertid ha en egenverdi også utover de tilfeller der samtykke er nødvendig. Barneverntjenesten bør så langt som mulig søke å oppnå samarbeid og dialog med partene om hva som er nødvendige ledd i saksbehandlingen, herunder om behovet for å trekke inn, og videreformidle opplysninger til, andre instanser og tjenester. I disse tilfellene kan imidlertid ikke barneverntjenesten la et eventuelt manglende samtykke være avgjørende for spørsmålet om videreformidling av opplysninger. Selv om hensynet til foreldrene (eller andre med foreldreansvar) kan tilsi at opplysningene ikke videreformidles, skal det legges **avgjørende vekt på hva som er nødvendig av hensyn til barnet**. I mer alvorlige barnevernsaker vil barneverntjenesten ikke bare ha en rett, men også en plikt, til å videreformidle opplysninger til andre, for eksempel i forbindelse med undersøkelser av barnets omsorgssituasjon. I slike tilfeller bør barneverntjenesten gjøre partene oppmerksomme på at deres samtykke ikke vil være avgjørende for spørsmålet om opplysningene skal videreformidles eller ikke.

Der samtykke skal innhentes, må dette foretas under omstendigheter som sikrer at det skjer **frivillig** og slik at personen har **oversikt over konsekvensene**. Personen må opplyses om hva samtykket innebærer, herunder; hvilke opplysninger det gjelder, hvem som skal få opplysningene og hva opplysningene skal brukes til.

Samtykket bør være **skriftlig** der det er praktisk mulig. Skriftlighet vil bidra til å sikre at både personen opplysningene gjelder og barneverntjenesten tenker nøye gjennom spørsmålet om formidling av opplysningene. Skriftlighet sikrer dessuten barneverntjenesten dokumentasjon for at samtykke faktisk er gitt.

Et samtykke kan når som helst, helt eller delvis, trekkes tilbake.

Hovedregelen er at det er den opplysningene gjelder som kan samtykke i at de gis ut. Dersom opplysningene gjelder flere personer, for eksempel i en familie, må alle personene samtykke.

Når opplysningene gjelder et barn kreves som en hovedregel samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret. Det er ikke regulert i lovgivningen når det også skal innhentes samtykke fra barnet. Etter bvl. § 6-3 har imidlertid barn egne partsrettigheter fra de har fylt 15 år. Etter barnevernloven vil således både barnets og foreldrenes samtykke være nødvendig når barnet har fylt 15 år. Dersom de aktuelle opplysningene bare gjelder barnet vil i utgangspunktet barnets samtykke være tilstrekkelig.

6.1.2 Anonymisering

Dersom behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at de aktuelle opplysningene gis i **statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte**, kan barneverntjenesten bruke opplysningene uten hinder av taushetsplikten, jf. fvl. § 13 a nr. 2.

Det kan ved behandling av konkrete barnevernsaker være behov for å drøfte problemstillinger eller be om råd fra andre fagpersoner m.v. Dette kan i en del tilfeller gjøres på en tilfredsstillende måte ved å legge frem saken/problemstillingen i anonymisert form for en annen person. Dette vil også kunne gjøres ved å legge frem saken i anonymisert form for et tverrfaglig team, se punkt 6.2.7.

En konkret sak kan anonymiseres ved at navn, adresse og andre individualiserende kjennetegn tas bort og eventuelt erstattes med bokstaver eller lignende. Det kan også gis et sammendrag av saken uten at individualiserende kjennetegn tas med. Hvis opplysningene ikke kan tilbakeføres til den personen som har krav på taushet, er taushetsplikten ikke brutt. I mange tilfeller, for eksempel i små kommuner, vil opplysninger imidlertid lett kunne føres tilbake til en bestemt person selv om individualiserende kjennetegn er utelatt. **Da kan anonymisering ikke benyttes** som grunnlag for å videreformidle opplysninger. Det må utvises stor varsomhet for å sikre at saken er anonymisert på en slik måte at opplysningene ikke kan tilbakeføres til den personen som har krav på taushet.

6.1.3 Ingen berettiget interesse tilsier at opplysningene hemmeligholdes

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger videreformidles når **ingen berettiget interesse tilsier at de skal hemmeligholdes**, jf. fvl. § 13 a nr. 3.

I praksis vil denne bestemmelsen stort sett kunne komme til anvendelse i tilfeller hvor opplysningene er alminnelig kjent eller tilgjengelig andre steder. Opplysninger vil kunne vurderes som alminnelig kjent eller tilgjengelig andre steder når de er offentliggjort i aviser eller andre medier, eller når de finnes i offentlig tilgjengelige dommer.

En situasjon som er blitt mer aktuell de siste årene er at en sak omtales i media etter foreldrenes initiativ. Spørsmålet blir da om dette medfører at taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger videreformidles, samt i hvilken grad videreformidling da skal skje. Se punkt 6.2.3.

6.1.4 Opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes for å **oppnå det formål de er gitt eller innhentet for**, jf. fvl. § 13 b første ledd nr. 2. Opplysningene kan blant annet brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelser, oppfølging og kontroll. Det åpnes her for en adgang til å formidle opplysninger både til andre forvaltningsorgan og private for å utrede og klarlegge en konkret sak, eller for å løse de oppgaver forvaltningsorganet har i forbindelse med behandlingen av en sak.

Denne bestemmelsen åpner for at barneverntjenesten kan formidle opplysninger i forbindelse med sin behandling av en barnevernsak. Herunder ved vurderingen av om det er behov for å iverksette tiltak, gjennomføre det, følge det opp og foreta nødvendig kontroll. Opplysninger kan formidles på alle trinn i behandlingen av saken, men bare ved behandlingen av den aktuelle saken. Dette innebærer at opplysninger fra en barnevernsak ikke kan videreformidles for bruk i en annen barnevernsak på dette grunnlaget.

Adgangen til å formidle opplysninger er knyttet opp mot det formålet opplysningene er gitt eller innhentet for. Opplysninger i barnevernsaker kan ut i fra dette bare formidles **dersom formidlingen er nødvendig for å oppnå dette formålet**. Dette betyr at barneverntjenesten i hvert enkelt tilfelle må foreta en konkret vurdering av om formidling av opplysningene er nødvendig for å oppnå formålet opplysningene er gitt eller innhentet for. Barneverntjenesten må vurdere om nødvendighetskravet er oppfylt både i forhold til hvem det er aktuelt å formidle opplysninger til og hvilke opplysninger det er aktuelt å formidle. Det er ikke adgang til å formidle ellers taushetsbelagte opplysninger ut over det som er nødvendig og forsvarlig for arbeidet med den aktuelle saken.

Bestemmelsen åpner for at ellers taushetsbelagte opplysninger i en barnevernsak kan formidles mellom personer innenfor barnevernmyndighetene som i kraft av sin stilling behandler saken. Bestemmelsen åpner for eksempel for at opplysningene kan formidles til ansatte i et av de statlige fagteamene under Barne-, ungdoms- og familieetaten når disse kommer inn for å bistå barneverntjenesten i forbindelse med behov for plassering av et barn i fosterhjem eller på institusjon.

Bestemmelsen åpner også for at opplysninger i en barnevernsak kan formidles til personer i andre forvaltningsorgan som ikke er en del av barnevernmyndighetene og andre personer som trekkes inn i behandlingen av en barnevernsak. I forbindelse med innhenting av opplysninger under saksforberedelse vil det for eksempel i mange tilfeller være nødvendig å gi noe informasjon om saken til den eller de en uttalelse innhentes fra. Så langt det er nødvendig for å få opplysninger i barnevernsaken, kan det for eksempel gis opplysninger til førskolelærer eller lærer for å få opplysninger om hvordan barnet fungerer i barnehagen eller på skolen. Barneverntjenesten vil også kunne gi en oppnevnt sakkyndig de nødvendige opplysninger for at den sakkyndige skal kunne foreta sin vurdering. Videre vil det i forbindelse med oppfølgingen av en barnevernsak for eksempel kunne være nødvendig å gi noe informasjon til fosterforeldrene, tilsynsføreren eller støttekontakten for at disse skal kunne følge opp barnet på en god måte. Se punkt 6.2.2. Det vil også kunne være nødvendig å gi noe informasjon til for eksempel helsesøster for at helsestasjonen på best mulig måte skal kunne følge opp et mindre barn med særlige behov.

Bestemmelsen innebærer også at ansatte i barneverntjenesten, ansatte ved barneverninstitusjoner, fosterforeldre, sakkyndige og andre i barnevernet alltid, uten hinder av taushetsplikten, kan forklare seg til fylkesnemnd eller domstoler ved behandlingen av en barnevernsak.

6.1.5 Arbeidsmessige forhold innenfor samme etat/organ

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene er tilgjengelig for **andre tjenestemenn innen organet eller etaten**, jf. fvl. § 13 b første ledd nr. 3. Forutsetningen er at spredningen av opplysninger ikke går lengre enn det som trengs for en **hensiktsmessig arbeids- og arkivordning**.

Sentralt blir hva som regnes som ett "organ" eller en "etat". Begrepene "organ" og "etat" har ikke noe entydig innhold, og ofte kan det være tvil om hva som er ett organ og hva som er en etat, og hvor organ- og etatsgrensene går.

Alle administrative nivå innenfor barnevernmyndighetene tilhører imidlertid samme etat. Dette medfører at både den kommunale barneverntjenesten, fylkesmannen, Barne-, ungdoms- og familieetaten, Barne- og familiedepartementet og Fylkesnemnda for sosiale saker⁷ tilhører samme etat. Det samme gjør barneverntjenestene i forskjellige distrikt eller kommuner. Taushetsplikten er således ikke til hinder for at en barneverntjeneste mottar aktuelle opplysninger om barn og foreldre fra barneverntjenesten i en annen kommune hvor barnet og/eller foreldrene tidligere har oppholdt seg.

Barneverntjenesten kan være organisert sammen med andre kommunale tjenester, for eksempel sosialtjenesten, eller inngå som en del av en felles oppvekstetat. Barneverntjenesten må, uavhengig av administrasjonsordning, være klart definert og ha sitt eget arkiv. Barneverntjenesten må dessuten alltid sikre at dens opplysninger bare er tilgjengelig for tjenestemenn innen organet eller etaten så langt det er nødvendig for en hensiktsmessig arbeids- eller arkivordning. En hensiktsmessig arbeids- eller arkivordning omfatter arbeid knyttet til journalføring, registrering, arkivering, saksbehandling, skriving, veiledning og intern opplæring. Barneverntjenestens opplysninger skal således bare være tilgjengelig for tjenestemenn innen samme organ eller etat når det har sammenheng med vedkommendes arbeidsoppgaver. Barneverntjenesten bør sørge for at det eksisterer et slikt system at taushetsbelagte opplysninger ikke gis større spredning enn det som er nødvendig.

6.1.6 Statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver, revisjon eller annen form for kontroll

Taushetsplikten er ikke til hinder for at taushetsbelagte opplysninger brukes til **statistisk bearbeiding, i utredning og andre planleggingsoppgaver** og i forbindelse med **revisjon og annen form for kontroll med forvaltningen**, jf. fvl. § 13 b første ledd nr. 4.

Statistisk bearbeiding og utrednings- og planleggingsoppgaver

Adgangen er kun knyttet opp mot hva opplysningene skal brukes til og ikke opp mot hvem som for eksempel skal utføre den statistiske bearbeidingen eller utredningsoppgaven. Bestemmelsen gir således adgang til å overlate ellers taushetsbelagte opplysninger til tjenestemenn enten disse er ansatt innenfor barnevernet eller utenfor barnevernet, for at de skal bearbeide statistikk, eller foreta utrednings- og planleggingsoppgaver for barnevernet. Bestemmelsen gir også adgang til å la private konsulenter og andre utenforstående utføre arbeidet så lenge det utføres til bruk for barnevernet. De som utfører arbeidet vil ha taushetsplikt i forhold til de taushetsbelagte opplysningene de får

⁷ I følge Lovavdelingen i Justisdepartementets uttalelse i brev av 22. januar 2004. Lovavdelingen konkluderer med at fylkesmannen og fylkesnemnda i barnevernsaker er å anse som å høre til samme "etat" i forhold til forvaltningsloven § 13 b første ledd.

kjennskap til, jf. bvl. § 6-7 første ledd. Barnevernet bør gjøre de utenforstående som skal utføre arbeidet uttrykkelig oppmerksom på dette og som en hovedregel innhente taushetserklæring fra dem.

Dersom det er nødvendig å utlevere taushetsbelagte opplysninger bør opplysningene uansett begrenses til det som er strengt tatt nødvendig. Der det er mulig å gi ut opplysninger i anonymisert form, bør dette gjøres.

Kontroll og revisjon

Bestemmelsen gir adgang til å benytte ellers taushetsbelagte opplysninger som grunnlagsmateriale for kontroll og revisjon av barneverntjenesten.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at Riksrevisjonen og kommunerevisjonen gis adgang til de opplysninger som er nødvendige for å utføre de revisjonsoppgaver de er pålagt etter lov, instruks m.v. De som skal utføre revisjonen kan, uten hinder av taushetsplikten, kreve enhver opplysning, redegjørelse eller ethvert dokument og foreta de undersøkelser som er nødvendige for å gjennomføre oppgavene, jf. riksrevisjonsloven (rrevl.)⁸ § 12 første ledd og kommuneloven (kompl.)⁹ § 78 nr. 6. De som utfører revisjonen har taushetsplikt om det de får kjennskap til gjennom sitt oppdrag.

I den grad det er mulig bør revisjonen gjennomføres uten utlevering av taushetsbelagte opplysninger. Dersom det er nødvendig å utlevere taushetsbelagte opplysninger bør opplysningene begrenses til det som er strengt tatt nødvendig. Der det er mulig å gi ut opplysninger i anonymisert form, bør dette gjøres.

6.1.7 Opplysninger til andre forvaltningsorganer

Barneverntjenestens adgang til å gi opplysninger til andre forvaltningsorganer, og til å anmelde eller gi melding om lovbrudd til påtalemyndigheten, er mer begrenset enn den adgangen som følger av forvaltningsloven. Opplysninger til andre forvaltningsorganer, jf. fvl. § 13 b første ledd nr. 5 og 6, kan bare gis når det er **nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver**, eller for å **forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse**, jf. bvl. § 6-7 tredje ledd.

Adgangen etter denne bestemmelsen er ikke begrenset til håndtering av den sak opplysningene er gitt eller innhentet for, se punkt 6.1.4, men kan for eksempel gjelde mer generelt oppfølgingsarbeid overfor klienten.

Det er den enkelte barneverntjeneste eller institusjon som i hvert enkelt tilfelle selv må vurdere og ta standpunkt til om formidling av opplysninger til et annet forvaltningsorgan er nødvendig for å fremme organets oppgaver eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse. Dette kan ikke det forvaltningsorganet det er aktuelt å gi opplysningene til være med på å vurdere.

I den grad barneverntjenesten eller institusjonen finner det **nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver**, kan den videreformidle opplysninger til andre forvaltningsorgan, jf. bvl. § 6-7 tredje ledd. Det vil for eksempel være adgang til å gi skolen opplysninger om et barns omsorgssituasjon dersom barnverntjenesten etter en konkret vurdering finner at skolens bistand er nødvendig for at barneverntjenesten skal kunne sørge for en tilfredsstillende omsorgssituasjon for barnet. Når det gjelder barneverntjenestens adgang til å

⁸ Lov om Riksrevisjonen av 7. mai 2004 nr. 21

⁹ Lov om kommuner og fylkeskommuner av 25. september 1992 nr. 107

anmelde eller gi opplysninger til politiet der det er mistanke om at barn er utsatt for mishandling eller andre alvorlige overgrep i hjemmet, se punkt 6.2.4.

Det er et krav om at det i hvert enkelt tilfelle foretas en konkret vurdering av om formidling av opplysninger er nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver overfor det enkelte barnet. Barneverntjenesten kan derfor ikke gi opplysninger ut fra betraktninger om at dette rent generelt vil fremme barnevernets oppgaver. Barneverntjenesten kan heller ikke gi ut opplysninger ut i fra rene arbeidsmessige betraktninger, som at dette vil kunne forenkle barneverntjenestens oppgaver. Barneverntjenesten kan dermed selvfølgelig heller ikke gi ut opplysninger ut i fra at dette vil fremme mottakerens oppgaver.

Det konkrete nødvendighetskravet setter således klare begrensninger for hva barneverntjenesten kan videreformidle til andre forvaltningsorgan.

Barneverntjenesten kan også videreformidle opplysninger når det er **nødvendig for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse**, jf. bvl. § 6-7 tredje ledd. Muligheten for å forebygge tap av liv eller alvorlig helseskade er således overordnet taushetsplikten.

Dette alternativet kommer til anvendelse uavhengig av hvem det er som står i fare for tap av liv eller alvorlig helseskade. Dette alternativet kan for eksempel være aktuelt der barnet eller en av foreldrene står i fare for å bli grovt mishandlet, eller der barneverntjenestens ansatte mottar alvorlige trusler om vold fra sakens parter.

Dette alternativet er imidlertid et spesielt nødrettslig alternativ. Bruken av det er derfor begrenset til spesielle situasjoner som innebærer en akutt og konkret trussel mot andre menneskers liv eller helse.

6.2 Nærmere om adgangen til å formidle opplysninger til enkelte særlige instanser og samarbeidspartnere

6.2.1 Adgang til å gi tilbakemelding til den som har gitt melding

Barneverntjenestens taushetsplikt gjelder også overfor den som har gitt melding til barneverntjenesten. Barneverntjenesten har som hovedregel verken plikt eller rett til å gi opplysninger til melder om hvorvidt den finner grunn til å gå videre med saken, eventuelt hvordan den vil gå videre.

Dersom barneverntjenesten skal kunne gi melder opplysninger må den derfor ha hjemmel for dette. Det vil for eksempel være tilfelle ved samtykke fra den opplysningene gjelder, jf. fvl. § 13 a nr. 1, se punkt 6.1.1. Det vil også være tilfelle dersom tilbakemeldingen til et forvaltningsorgan gis for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, jf. fvl. § 13 b første ledd nr. 2, se punkt 6.1.4, eller gis fordi det er nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver, jf. bvl. § 6-7 tredje ledd, se punkt 6.1.7. Det kan for eksempel være nødvendig å gi tilbakemelding til barnehagen eller skolen som har gitt melding til barneverntjenesten for at disse instansene skal kunne bidra til å hjelpe barnet.

Det er uansett viktig at det ikke skapes tvil om at barneverntjenesten følger opp innkomne meldinger. Når barneverntjenesten mottar en melding plikter barneverntjenesten snarest, og senest innen en uke, å gjennomgå meldingen og vurdere behovet for å følge opp meldingen med undersøkelse. Dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak, skal barneverntjenesten snarest undersøke forholdet.

Selv om barneverntjenesten ut fra taushetsplikten ikke har adgang til å gi tilbakemelding om hvordan meldingen følges opp, bør barneverntjenesten **alltid** gi tilbakemelding om at meldingen er mottatt, og at saken vil bli fulgt opp i overensstemmelse med bestemmelsene i barnevernloven.

6.2.2 Adgang til å formidle opplysninger til fosterforeldre, tilsynsførere, støttekontakter og institusjoner

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, jf. fvl. § 13 b første ledd nr. 2, se punkt 6.1.4, eller gis til andre forvaltningsorgan når det er nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver, jf. bvl. § 6-7 tredje ledd, se punkt 6.1.7.

Dette åpner for at barneverntjenesten kan gi de opplysninger som er nødvendige til fosterforeldrene for at de skal kunne dra omsorg for fosterbarnet på en god måte. Hvilke opplysninger som er nødvendige vil variere fra sak til sak og vil måtte bero på barneverntjenestens skjønn. Under barneverntjenestens forpliktelser i fosterhjemsavtalen fremgår det under punkt 1 at barneverntjenesten forplikter seg til å:

”Gi fosterforeldre all nødvendig informasjon om barnets bakgrunn, herunder helseopplysninger, tidligere hjelpetiltak, tilhørighet, spesielle problemer, ressurser, interesser m.v. Viktige opplysninger bør forelegges skriftlig for fosterforeldrene.

Straks melde fra til fosterforeldrene dersom det inntreffer andre forhold med barnet som fosterforeldrene bør kjenne til.”

Dette åpner også for at barneverntjenesten kan gi nødvendig informasjon til det hjelpeapparatet som fosterforeldrene skal samarbeide med. Under barneverntjenestens forpliktelser i fosterhjemsavtalen fremgår det blant annet under punkt 2 at barneverntjenesten forplikter seg til å:

”Gi nødvendig informasjon til barnehage, skole og eventuelt det hjelpeapparat som fosterforeldrene skal samarbeide med.”

Barneverntjenesten kan også gi de opplysninger som er nødvendige til tilsynsførere, støttekontakter og institusjoner for at de på best mulig måte skal kunne ivareta barnets interesser.

Det er ikke adgang til å formidle opplysninger ut over det som er nødvendig og forsvarlig for arbeidet med den aktuelle saken. De som får kjennskap til opplysningene må gjøres oppmerksom på taushetsplikten. Både ansatte i institusjoner, fosterforeldre, tilsynsførere og støttekontakter er selv pålagt barnevernets strenge taushetsplikt, jf. bvl. § 6-7 første ledd.

6.2.3 Adgang til å formidle opplysninger til media

En situasjon som er blitt mer aktuell de siste årene er at en sak omtales i media etter foreldrenes (eller andre med foreldreansvaret) initiativ. Barneverntjenesten har på samme måte som andre offentlige og private instanser behov for å kunne imøtegå uberettiget kritikk og feilaktig negativ omtale av sitt arbeid. Barneverntjenesten er også avhengig av legitimitet og tillit både fra familier som har behov for bistand fra barneverntjenesten og befolkningen for øvrig. Fordi barnevernsaker ikke bare omhandler svært følsomme personopplysninger om foreldrene, men også om en tredjepart – nemlig barnet – må barneverntjenesten imidlertid utvise stor grad av tilbakeholdenhet når det gjelder utlevering av disse opplysningene til media. At opplysningene kommer ut vil ikke bare kunne skade barnet på kort sikt, men også på lengre sikt.

Uavhengig av om en sak er omtalt i media, har barneverntjenesten taushetsplikt. Taushetsplikten er imidlertid ikke til hinder for at opplysningene brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, for eksempel når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder, jf. fvl. § 13 a nr. 3, se punkt 6.1.3. Denne bestemmelsen åpner for at barneverntjenesten i visse tilfeller kan ha adgang til å kommentere enkeltsaker som er omtalt i media. Dersom foreldrene selv

har stilt opplysninger til pressens disposisjon, kan foreldrene i utgangspunktet ikke forvente å være beskyttet av barneverntjenestens taushetsplikt, i den forstand at barneverntjenesten skal være forpliktet til å holde enhver opplysning tilbake i forhold til pressen.

Hvilke opplysninger barneverntjenesten i så fall kan gå ut med, må selvsagt vurderes i det enkelte tilfellet. Dette må vurderes både i forhold til barnets situasjon og i forhold til hvilke opplysninger som allerede er offentlig kjent. Barneverntjenesten vil vanligvis kunne korrigere rene feil ved faktiske opplysninger som er offentliggjort. Det understrekes imidlertid at det **bør utvises forsiktighet** med å gå ut i media med nye konkrete opplysninger. Dette bør bare gjøres i de tilfellene der det er helt klart at ingen berettiget interesse tilsier at opplysningene hemmeligholdes.

Når barneverntjenesten etter en interesseavveining kommer til at en sak ikke skal kommenteres i media, bør barneverntjenesten alltid kunne gi uttrykk for at det er sider ved saken som ikke er kommet frem. Det er i slike tilfeller også viktig at barneverntjenesten gir generelle opplysninger om regelverket og barneverntjenestens saksbehandling, om vilkårene for det aktuelle tiltaket og om de skjønsmessige vurderingene loven forutsetter. Ved å møte konkrete forespørsler om en sak med generell informasjon kan barneverntjenesten få ut viktig informasjon til offentligheten om barneverntjenestens arbeid for i å ivareta barns beste, både i den konkrete saken og mer generelt.

Foreldrene kan forøvrig samtykke til frigivelse av barneverntjenestens opplysninger til media. En viktig begrensning i foreldrenes adgang til å samtykke følger imidlertid av bvl. § 6-7 siste ledd. Dersom barnets interesser tilsier det, kan fylkesmannen eller departementet bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt, selv om foreldrene har samtykket i at de gjøres kjent. Dette innebærer at fylkesmannen eller departementet kan bestemme at taushetsplikten skal gjelde fullt ut selv om foreldrene samtykker til at barneverntjenesten frigir opplysningene. Bestemmelsen kan imidlertid ikke forhindre foreldrene selv i å videreformidle opplysninger som de selv innehar.

6.2.4 Adgang til å anmelde eller gi opplysninger til politiet der det er mistanke om mishandling eller andre alvorlige overgrep i hjemmet

Barneverntjenesten har adgang til å anmelde eller gi opplysninger til politiet når det er nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver, jf. bvl. § 6-7 tredje ledd, se punkt 6.1.7.

Å anmelde eller gi opplysninger til politiet i en sak der det er mistanke om at et barn er utsatt for mishandling eller andre alvorlige overgrep i hjemmet, vil i slike alvorlige saker i de fleste tilfeller være nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver. Dersom barneverntjenesten etter en konkret vurdering finner at anmeldelse er nødvendig for å hjelpe barnet, skal barneverntjenesten derfor anmelde forholdet.

6.2.5 Adgang til å anmelde beboere på barneverninstitusjoner for straffbare forhold

Barnevernet kan bare gi opplysninger til andre forvaltningsorgan når det er nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver, eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse, jf. bvl. § 6-7 tredje ledd, se punkt 6.1.7.

Begrensningene i adgangen til å formidle opplysninger, som blant annet er begrunnet i hensynet til tilliten til barneverntjenesten og institusjonene som er tillagt behandlingsoppgaver, medfører at hovedregelen er at institusjonene ikke har adgang til å anmelde beboerne til politiet. Institusjonene har således ikke anledning til å etablere generelle rutiner, praksis, ordensregler, eller lignende som innebærer at mistanke om straffbare forhold hos beboerne, for eksempel oppbevaring/omsetting av rusmidler eller vold/trusler om vold, blir anmeldt til politiet.

Bare i konkrete tilfeller, der en institusjon etter en individuell vurdering finner at anmeldelse er nødvendig for å fremme institusjonens oppgaver i forhold til den enkelte klient, eller dersom anmeldelse har som formål å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade på noens helse, kan institusjonen anmelde beboeren. Det vil for eksempel kunne være aktuelt å anmelde en beboer som har utøvd vold mot andre beboere dersom volden er av et visst omfang og det er reell fare for at vedkommende igjen vil kunne utøve vold som kan påføre andre beboere alvorlige skader.

Ungdom blir for øvrig ofte plassert på institusjoner nettopp på grunn av atferdsvansker. Det må derfor påregnes at det vil kunne forekomme straffbare forhold blant beboerne. Institusjoner som har ungdom med alvorlige atferdsvansker som målgruppe må ha slik bemanning og personale med slike kvalifikasjoner, at de som en hovedregel kan forhindre og håndtere for eksempel tilløp til vold/trusler om vold uten bistand fra politiet.

6.2.6 Adgang til å formidle opplysninger i ansvarsgrupper

I noen saker kan det være behov for å etablere ansvarsgrupper rundt barnet. En ansvarsgruppe kan for eksempel bestå av saksbehandler i barneverntjenesten, barnevernleder, foreldre, barnehage/skole og eventuelt støttekontakt/besøkhjem. Det vil si personer, instanser og tjenester som er involvert i den konkrete saken.

Som en hovedregel bør utveksling av opplysninger innenfor slike ansvarsgrupper være basert på klientens samtykke, jf. fvl. § 13 a nr. 1, se punkt 6.1.1, og eventuelt deltakelse. Dette bidrar til et mest mulig åpent og tillitsfullt samarbeid med klienten og best mulig utveksling av informasjon og samarbeid innad i gruppen. Et samtykke må omfatte alle opplysninger det kan være aktuelt å diskutere i teamet, for alle de tilstedeværende.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at det etableres slike grupper. Men, dersom det ikke foreligger samtykke fra dem opplysningene gjelder, vil barneverntjenesten i hver enkelt sak måtte vurdere hvem den kan formidle hvilke opplysninger til og på grunnlag av hvilken hjemmel. Det innebærer at hele saken sjelden kan diskuteres med alle medlemmene av gruppen, men at enkelte deler av saken kan diskuteres med enkelte medlemmer og andre deler med andre medlemmer.

6.2.7 Adgang til å legge frem saker for faste tverrfaglige team

I enkelte kommuner er det etablert kommunale konsultasjonsteam som tar imot henvendelser fra privatpersoner, skoler, barnehager og andre vedrørende overgrepssaker og andre alvorlige saker. I de kommunale teamene kan det sitte representanter fra barneverntjenesten, PP-tjenesten og helsetjenesten. Andre etater som sosialtjenesten og politiet kan også være representert. Det finnes også regionale konsultasjonsteam som bistår hjelpeapparatet i regionen eller de enkelte kommunene i overgrepssaker og andre alvorlige saker.

For barneverntjenesten kan det å legge frem en sak for et tverrfaglig team være et godt utgangspunkt for en helhetlig vurdering av et barns totale omsorgssituasjon. Tverrfaglige team vil også kunne medvirke til en felles forståelse av rollene og ansvarsområdene til de ulike tjenestene og instansene som er representert i teamet.

For at barneverntjenesten skal kunne legge frem en sak for et slikt team, er det nødvendig at saken drøftes anonymt, jf. fvl. § 13 a nr. 2, se punkt 6.1.2, eller at det innhentes samtykke fra dem saken gjelder, jf. fvl. § 13 a nr. 1, se punkt 6.1.1. Et samtykke må omfatte alle opplysninger det kan være aktuelt å diskutere i teamet, for alle de tilstedeværende.

Dersom saken ikke er anonymisert, eller det ikke foreligger samtykke, må det i hver enkelt sak vurderes konkret hvilke opplysninger som kan gis ut til hvem og på grunnlag av hvilken hjemmel. Det vil i slike tilfeller sjelden være adgang til at alle opplysninger kan gis til alle i teamet. Det vil i

stedet være slik at deler av opplysningene vil kunne gis til noen av deltagerne, mens andre opplysninger vil kunne gis til andre deltakere.

Barneverntjenesten og andre deltakere i faste tverrfaglige team er, også når de deltar i slike team, underlagt sine respektive bestemmelser om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. De må derfor også når de deltar i slike team vurdere sin adgang til å videreformidle opplysninger på grunnlag av disse bestemmelsene.

Kapittel 7 Barneverntjenestens opplysningsplikt og avvergeplikt

7.1 Plikt til å gi tilbakemelding til politiet ved overføring av saker til barneverntjenesten

I mars 2003 ble det innført en ny bestemmelse i straffeprosessloven (strpl.)¹⁰ § 71 b, om at påtalemyndigheten kan beslutte at i saker der noen under 15 år har begått en straffbar handling, skal saken overføres til barneverntjenesten. Av bestemmelsens annet punktum følger det at **barneverntjenesten skal underrette påtalemyndigheten om hvorvidt den treffer vedtak i saken eller ikke**. Dette er dermed et unntak fra hovedregelen om at barneverntjenesten ikke kan gi tilbakemelding til melder om hvorvidt den finner grunn til å gå videre med saken, se punkt 6.2.1.

Barneverntjenestens plikt til å underrette politiets påtalemyndighet er en naturlig følge av overføringen av saken¹¹. Plikten er begrenset til en underretning om hvorvidt den treffer vedtak i saken eller ikke. Barneverntjenesten har således ikke plikt til å gi opplysninger om hvilke tiltak som er iverksatt. Barneverntjenesten har heller ikke plikt til å gi en begrunnelse for hvorfor tiltak er iverksatt eller ikke, valg av tiltak, eller hvorfor saken eventuelt er overført til en annen instans. Plikten gjelder dessuten kun i forhold til det aktuelle barnet, og for eksempel ikke i forhold til eventuelle søsken som måtte bli omfattet av vedtaket.

Barneverntjenestens plikt til å gi tilbakemeldinger etter straffeprosessloven § 71 b går foran bestemmelsen i bvl. § 6-7 tredje ledd første punktum om at ansatte i barneverntjenesten bare kan gi taushetsbelagte opplysninger til andre forvaltningsorganer når dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver, eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse, se punkt 6.1.7. Barneverntjenesten gir disse opplysningene uten hinder av taushetsplikten etter barnevernloven.

7.2 Plikt til å gi sosialtjenesten opplysninger om gravide rusmiddelmisbrukere

Barneverntjenesten har plikt til å gi opplysninger til sosialtjenesten uten hinder av taushetsplikt, når det er **grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade**, jf. bvl. § 6-7 tredje ledd¹². Plikten til å gi opplysningene gjelder både av eget tiltak og etter pålegg fra sosialtjenesten.

For mer informasjon om samarbeid og formidling av opplysninger mellom sosialtjenesten og barneverntjenesten i slike tilfeller vises det til rundskriv I-46/95 om tiltak overfor gravide rusmiddelmisbrukere.

7.3 Avvergeplikt ved alvorlige forbrytelser og ulykker

Alle har en generell plikt **til å søke å hindre visse former for alvorlige forbrytelser gjennom å anmelde eller på annen måte avverge forholdet**, jf. strl. § 139. Denne avvergeplikten går foran lovbestemt taushetsplikt.

¹⁰ Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25

¹¹ Brev fra Justisdepartementets Lovavdeling til Barne- og familiedepartementet av 20. februar 2004.

¹² Bestemmelsen henviser til sosialtjenesteloven § 6-2 a som gir adgang til å holde gravide rusmiddelmisbrukere tilbake i institusjon uten eget samtykke dersom misbruket er av en slik art at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade.

Forbrytelsene som er omfattet er blant annet voldtekt, seksuell omgang med barn, seksuelt misbruk av fosterbarn eller stebarn eller noen under 18 år som står under hans omsorg, myndighet eller oppsikt, samt voldtekt, grov legemsbeskadigelse og drap av barn eller voksne.

Denne avvergeplikten gjelder bare ved pålitelig kunnskap om at en slik forbrytelse er i ferd med, eller ventes å finne sted. Er forbrytelsen allerede gjennomført har man bare plikt til å anmelde forholdet til politiet dersom anmeldelsen kan forebygge nye alvorlige forbrytelser.

Barneverntjenesten har den samme plikten som alle andre til å anmelde eller på annen måte avverge alvorlige forbrytelser etter strl. § 139. Barneverntjenestens primære oppgave er imidlertid nettopp å beskytte barn mot mishandling og overgrep. Plikten til å anmelde til politiet vil derfor først inntre dersom barneverntjenesten ikke på annen måte, ved å igangsette egne tiltak, kan avverge alvorlige forbrytelser mot barnet.

Kapittel 8 Opplysningsplikt til barneverntjenesten

Opplysningsplikten innebærer en plikt til å gi opplysninger til barneverntjenesten uten hinder av taushetsplikten. Plikten til å gi opplysninger gjelder både av **eget tiltak** og **etter pålegg** fra barneverntjenesten og andre organer som er ansvarlig for gjennomføringen av barnevernloven, jf. bvl. § 6-4.

For at barneverntjenesten skal kunne ivareta sitt ansvar for å sikre at barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, er den avhengig av å motta opplysninger fra andre som i tilknytning til sitt arbeid får kunnskap om barns situasjon.

Opplysningsplikten til barneverntjenesten er begrenset til de mer alvorlige tilfeller; når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker.

Når barneverntjenesten skal innhente opplysninger, skal opplysningene så langt som mulig innhentes i samarbeid med den saken gjelder eller slik at vedkommende har kjennskap til innhentingen, jf. bvl. § 6-4 første ledd. I enkelte tilfeller vil det imidlertid ikke være mulig å følge denne hovedregelen. Dette vil for eksempel kunne være tilfellet ved innhenting av opplysninger i undersøkelsesfasen i mer alvorlige saker, for eksempel der det er mistanke om at et barn er utsatt for mishandling eller alvorlige overgrep i hjemmet. I slike saker kan det være behov for å innhente opplysninger om barnet og foreldrene uten at foreldrene gjøres kjent med det.

8.1 Hvem gjelder opplysningsplikten for?

Opplysningsplikten gjelder for alle **instanser og tjenester**, samt **organisasjoner** og **private** som **utfører oppgaver for stat, kommune eller fylkeskommune**, jf. bvl. § 6-4 annet ledd. Særlig aktuelle instanser og tjenester er helsestasjoner, legekontor, sykehus, barnehager, skoler, politiet og sosialkontor.

Opplysningsplikten er pålagt **den enkelte**¹³ som utfører arbeid eller tjeneste for det offentlige.

Opplysningsplikten gjelder også for en rekke **yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt**, herunder yrkesutøvere i medhold av helsepersonelloven, lov om psykisk helsevern, kommunehelsetjenesteloven, familievernkontorloven og friskoleloven¹⁴, jf. bvl. § 6-4 tredje ledd. Plikten til å gi opplysninger gjelder uavhengig av om yrkesutøveren arbeider i det offentlige eller i det private. For privatpraktiserende yrkesutøvere er det imidlertid en forutsetning at vedkommende utfører oppgaver som profesjonsutøver. For eksempel gjelder opplysningsplikten for leger som driver pasientbehandling, men ikke for leger som arbeider med administrative oppgaver i et privat legemiddelfirma.

At plikten til å gi opplysninger påhviler den enkelte er likevel ikke til hinder for at det etableres rutiner som innebærer at opplysninger til barneverntjenesten formidles gjennom en overordnet, for eksempel styrer i en barnehage eller rektor på en skole. Dette fratruer imidlertid ikke den enkelte et selvstendig ansvar for å formidle opplysningene til barneverntjenesten dersom vedkommende styrer eller rektor skulle unnlate å videreformidle opplysningene.

¹³ I en avgjørelse fra Eidsivating lagmannsrett av 1. februar 1999 kom retten til at opplysningsplikten påhviler den enkelte lærer.

¹⁴ Se helsepersonelloven § 33, familievernkontorloven § 10 og friskoleloven § 7-4

8.2 Nærmere om vilkårene for opplysningsplikt

Opplysningsplikten foreligger **når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker**, jf. bvl. § 6-4 annet ledd.

Opplysningsplikten er således begrenset til de mer alvorlige tilfeller. Det at et barn ikke lever under optimale forhold vil dermed ikke være nok til å utløse opplysningsplikten. Det må dreie seg om situasjoner hvor det er fare for at barnet tar vesentlig skade.

I mindre alvorlige situasjoner vil opplysninger bare kunne gis til barneverntjenesten dersom partene samtykker til dette, eller dersom opplysningsrett er hjemlet i den lovgivningen som regulerer vedkommendes arbeid.

Hvorvidt opplysningsplikten foreligger vil avhenge av **hva bekymringen gjelder**.

Opplysningsplikten omfatter at et barn blir mishandlet i hjemmet, at det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt eller at et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker. Når bekymringen gjelder omsorgssvikt avhenger opplysningsplikten i tillegg av **bekymringens styrke**.

Opplysningsplikten omfatter tilfeller der det er grunn til å tro at det foreligger alvorlig omsorgssvikt.

8.2.1 Mishandling eller andre former for alvorlig omsorgssvikt

Barnevernloven § 6-4 viser til bestemmelsene i lovens §§ 4-10, 4-11 og 4-12. Disse bestemmelsene gir på nærmere angitte vilkår adgang til å treffe vedtak dersom barn er i situasjoner som beskrevet i bestemmelsene. Bestemmelsene beskriver situasjoner som kan karakteriseres som at barn blir mishandlet i hjemmet eller at det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt:

- § 4-10 gjelder der barn lider av livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade, og foreldrene ikke sørger for at barnet kommer til undersøkelse eller behandling.
- § 4-11 og § 4-12 b gjelder der foreldre ikke sørger for at et funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrequende barn får dekket særlige behov for behandling eller opplæring.
- § 4-12 a gjelder der det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg barnet får eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet barnet trenger etter sin alder og utvikling. Bestemmelsen beskriver situasjoner hvor det er alvorlige mangler i forhold til barnets behov for materiell og praktisk omsorg, og/eller der foreldrene ikke klarer å dekke barnets behov for psykisk eller følelsesmessig omsorg.
- § 4-12 c gjelder der barn blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet. Bestemmelsen omfatter blant annet situasjoner der barnet blir utsatt for seksuelle overgrep eller andre former for vold i hjemmet.
- § 4-12 d gjelder der det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadet fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet. Bestemmelsen gjelder særlig for tilfeller der foreldrene mangler personlige forutsetninger for å ha omsorgen for barnet.

8.2.2 Vedvarende alvorlige atferdsvansker

Opplysningsplikten inntreffer også dersom et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker, jf. bvl. § 4-24. Bestemmelsen omfatter atferdsvansker ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet, ved vedvarende bruk av rusmidler, samt der barn på annen måte har vist andre former for utpreget normløs atferd.

8.3 Opplysningsplikt av eget tiltak

Opplysningsplikten inntreer når det er grunn til å tro at det foreligger situasjoner som beskrevet under punkt 8.2.1 eller 8.2.2. Det kreves ikke at den som skal gi opplysningene har sikker viten om at situasjonen er så alvorlig som beskrevet, men vedkommende må ha noe mer enn en vag mistanke.

Når opplysningsplikten inntreer skal opplysningene, uten hinder av taushetsplikten, umiddelbart gis videre til barneverntjenesten. Når opplysningsplikten først foreligger kan vedkommende med andre ord ikke velge om opplysningene skal gis eller ikke. Den som sitter med opplysningene skal derfor i utgangspunktet ikke foreta ytterligere undersøkelser for å bekrefte eller avkrefte sin bekymring. Opplysningsplikten faller ikke bort selv om vedkommende selv forsøker å avhjelpe situasjonen.

Dersom det, etter at barneverntjenesten har undersøkt saken, skulle vise seg at barnets situasjon er mindre alvorlig enn antatt, har den som ga opplysningene til barneverntjenesten likevel ikke brutt sin taushetsplikt. Så lenge det på det tidspunkt opplysningene ble gitt var grunn til å tro at barnet ble mishandlet eller at det forelå andre former for alvorlig omsorgssvikt, har den som ga opplysningene til barneverntjenesten gjort det som var vedkommendes plikt.

Opplysningsplikten er ikke oppfylt dersom opplysningene gis anonymt. Opplysningsplikten forutsetter at den som gir melding gir seg til kjenne slik at barneverntjenesten på best mulig måte kan vurdere innholdet i meldingen og behovet for å innhente ytterligere opplysninger. Når det gjelder spørsmål om beskyttelse av den som gir melding, se punkt 5.3.1, underpunktet særlig om beskyttelse av kilden.

8.4 Opplysningsplikt ved pålegg

Opplysningsplikten gjelder også ved **pålegg** fra **barneverntjenesten** og andre organer som er ansvarlige for gjennomføringen av barnevernloven, først og fremst **fylkesnemnda**.

Ved pålegg er det organet som gir pålegget (barneverntjenesten eller fylkesnemnda) som skal vurdere og definere om opplysningsplikten foreligger og hvilke opplysninger som er relevante for saken. Den som gir pålegget må imidlertid til en viss grad konkretisere hva slags opplysninger som skal gis. Barneverntjenesten kan for eksempel ikke kreve utlevert en fullstendig pasientjournal fra en lege, da barneverntjenesten ikke på forhånd kan vurdere om alle opplysninger i journalen er av betydning for saken. Barneverntjenesten må imidlertid kunne kreve alle opplysninger om en persons medikamentbruk uavhengig av om legen selv finner disse opplysningene relevante for spørsmålet om for eksempel omsorgssvikt. Både den som pålegger og den som blir pålagt å gi opplysninger har imidlertid et ansvar for å unngå at taushetsbelagt informasjon blir videreformidlet i et større omfang enn nødvendig.

De det er aktuelt å innhente opplysninger fra kan bare bli pålagt å gi opplysninger som de sitter inne med. De kan derfor ikke bli pålagt å innhente nye opplysninger som de ikke er i besittelse av.

8.4.1 Saksforberedelse og klage

Den som blir pålagt å gi opplysninger har rett til å klage over pålegget dersom han mener at han ikke har plikt eller lovlig adgang til å gi opplysningene, jf. fvl. § 14. Dersom det er barneverntjenesten som har gitt pålegget er det fylkesmannen som er klageinstans.

Den som har gitt pålegget kan kreve at opplysningene gis før klagesaken er avgjort dersom den finner det påtrengende nødvendig for å gjennomføre sine oppgaver etter barnevernloven.

8.4.2 Særlig om opplysninger fra registre som omfattes av strafferegistreringsloven

Politiet har som andre offentlige myndigheter opplysningsplikt til barneverntjenesten, jf. bvl. § 6-4. Plikten til å gi opplysninger gjelder både opplysninger politiet er blitt kjent med under behandlingen av straffesaker, og opplysninger politiet har blitt kjent med ved annen virksomhet¹⁵.

Offentlige tjenestemenn plikter imidlertid å bevare taushet overfor uvedkommende om opplysninger fra registre som omfattes av strafferegistreringsloven med forskrifter, jf. strafferegistreringsloven¹⁶ § 8. Bestemmelsen er tolket slik at opplysningsplikt etter annen lovgivning, herunder barnevernloven, ikke går foran denne taushetsplikten. Det er gitt særlige bestemmelser i forskrift¹⁷ som uttømmende regulerer i hvilke tilfeller politiet kan videreformidle opplysningene fra registre som omfattes av strafferegistreringsloven, herunder strafferegisteret. Barneverntjenesten eller fylkesnemnda kan derfor ikke gi politiet pålegg om å gi opplysninger fra disse registrene.

¹⁵ For straffesaksopplysninger følger opplysningsplikten av straffeprosessloven § 61 c første ledd nr. 8 jf. barnevernloven § 6-4 annet ledd. For opplysninger fra politiets øvrige virksomhet følger plikten av forvaltningsloven § 13 f annet ledd, jf. barnevernloven § 6-4 annet ledd.

¹⁶ Lov om strafferegistrering av 11. juni 1971 nr. 52

¹⁷ Forskrifter om strafferegistrering av 20. desember 1974

Kapittel 9 Informasjon om taushetsplikten og oppbevaring av taushetsbelagte opplysninger

9.1 Informasjon om taushetsplikten

Barnevernet har **plikt til å sørge for at taushetsplikten blir kjent** for dem den gjelder, jf. fvl. § 13 c første ledd. Dette medfører at de aktuelle instansene innenfor barnevernet har plikt til gjøre taushetsplikten kjent for enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan eller en institusjon etter barnevernloven. Det bør informeres om hva taushetsplikten innebærer, se punkt 3.2 og det anbefales at det alltid innhentes skriftlig taushetserklæring. Se Vedlegg III for standard taushetserklæring.

9.2 Oppbevaring av taushetsbelagte opplysninger

Taushetsplikten for personlige opplysninger i barnevernsaker bortfaller etter 80 år¹⁸.

Dokumenter og annet materiale som inneholder taushetsbelagte opplysninger skal oppbevares på en **betryggende måte** jf. fvl. § 13 c annet ledd. Fordi barnevernsaker ofte inneholder opplysninger som er svært personlige og sensitive, er det viktig med rutiner som effektivt hindrer at uvedkommende får tilgang til opplysningene.

Barnevernets saksdokumenter skal som hovedregel oppbevares i låsbare skap og skuffer. Barneverntjenesten skal ha et eget arkiv atskilt fra arkivene til andre kommunale tjenester. Dette gjelder også dersom barneverntjenesten er organisert sammen med andre kommunale tjenester, for eksempel med sosialtjenesten, eller inngår som en del av en felles oppvekstetat.

Barnevernets opplysninger skal forøvrig lagres og oppbevares i henhold til arkivlovens bestemmelser¹⁹, og forskrift til denne²⁰. Opplysningene skal også behandles i henhold til personopplysningsloven (popplyl.)²¹ som har som formål å sikre at personopplysninger blir behandlet i samsvar med grunnleggende personvern hensyn. I personopplysningsloven og forskrift til denne²², er det blant annet gitt nærmere bestemmelser om behandling og oppbevaring av opplysninger. Loven har også bestemmelser om retting og sletting av opplysninger.

Alle relevante opplysninger i en barnevernsak bør av hensyn til barnet bevares for fremtiden. Opplysninger bør derfor som regel oppbevares i 80 år, like lenge som varigheten av taushetsplikten.

Bekymringsmeldinger som er klart ubegrunnet kan makuleres uten registrering eller oppbevaring. Det samme gjelder meldinger som klart angår forhold som faller utenfor barnevernloven, som for eksempel hvis barneverntjenesten får melding vedrørende en myndig person.

Bekymringsmeldinger som blir registrert, men som henlegges uten at undersøkelsessak blir åpnet, bør oppbevares i ett år, slik at barneverntjenesten ved en eventuell ny bekymringsmelding kan ivareta hensynet til barnet på best mulig måte.

¹⁸ Forskrift om bortfall av taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13 i barnevernsaker av 16. desember 1977

¹⁹ Lov om arkiv av 4. desember 1992 nr. 126

²⁰ Forskrift om offentlige arkiv av 11. desember 1998

²¹ Lov om behandling av personopplysninger av 14. april 2000 nr. 31

²² Forskrift om behandling av personopplysninger av 15. desember 2000

Kapittel 10 Vitneforklaring og bevisføring for retten, og forklaringer for politiet

10.1 Rettslig overprøving av fylkesnemndas vedtak

I henhold til bvl. § 7-1 i jf. sotjl. § 9-10 kan fylkesnemndas vedtak etter barnevernloven bringes inn for domstolene til rettslig overprøving. Reglene i tvistemålsloven (tvml.)²³ kap. 33 om rettslig overprøving av administrative vedtak om frihetstap og andre tvangsinngrep, får anvendelse så langt de passer ved domstolenes overprøving av fylkesnemndas vedtak.

Etter tvml. § 476 siste ledd skal fylkesnemnda uten opphold oversende sakens dokumenter til tingretten. Retten skal ha alle relevante opplysninger og den kan prøve alle sider av saken, jf. tvml. § 482. Fylkesnemnda kan derfor oversende dokumentene i saken til tingretten uten hinder av taushetsplikt.

Ansatte i barneverntjenesten, sakkyndige barneverntjenesten har engasjert, og alle andre med taushetsplikt etter barnevernloven forklarer seg for domstolen uten hinder av taushetsplikt, jf. fvl. § 13 b nr. 2.

Dersom det ble ført vitner under behandlingen av saken i fylkesnemnda kan de samme vitnene også avgi forklaring for domstolene uten hinder av taushetsplikt. Domstolene er imidlertid ikke blant de organer som er satt til å gjennomføre barnevernloven, og kan derfor ikke pålegge andre offentlige myndigheter eller yrkesutøvere å gi opplysninger etter bvl. § 6-4 annet og tredje ledd. Dersom det ved domstolsbehandlingen skal føres vitner med forvaltningsmessig taushetsplikt som **tidligere ikke** har forklart seg for fylkesnemnda, må domstolen derfor gå frem etter reglene om fritak for taushetsplikt i tvml. § 204. Tilsvarende gjelder ved fremlegging av taushetsbelagte opplysninger i dokumenter jf. tvml. § 251 nr. 2.

10.2 Fritak for taushetsplikt for barnevernansatte i andre saker enn etter barnevernloven

Fordi ansatte i barnevernet i tilknytning til sitt arbeid kan få betydelige opplysninger om personer de kommer i kontakt med, kan de ansatte bli innkalt som vitner både i sivile saker og i straffesaker. I sivile saker vil dette særlig være aktuelt i saker om foreldreansvar, daglig omsorg og samvær etter barneloven. I straffesaker vil dette særlig være aktuelt i saker om mishandling og overgrep mot barn.

I andre saker enn barnevernsaker innebærer taushetsplikten etter bvl. § 6-7 første og annet ledd, at ansatte i barneverntjenesten bare kan gi forklaring til retten enten etter **samtykke** fra de som har krav på taushet, jf. fvl. § 13 a nr. 1, eller etter **fritak for taushetsplikt etter tvistemålsloven og straffeprosessloven**. For personer med taushetsplikt etter barnevernloven er myndigheten til å gi slikt fritak delegert fra Barne- og familiedepartementet til fylkesmannen²⁴.

Bestemmelsene om fritak gjelder for vitneforklaringer som skal avgis i rettsmøte (hovedforhandling eller bevisopptak). Bestemmelsene gjelder også for taushetsbelagte opplysninger i dokumenter som kreves fremlagt i retten som bevis, jf. tvml. § 251 nr. 2 og strpl. §§ 204 og 205. Fritak for taushetsplikt kan også gis ved avhør for politiet i forbindelse med etterforskning av et straffbart forhold, jf. strpl. § 230 første og tredje ledd jf. § 118.

²³ Lov om rettergangsmåten for tvistemål av 13. august 1915 nr. 6

²⁴ Delegasjon ved rundskriv I - 8/82 og ved forskrift av 14. januar 1994

Av tvml. § 204 nr. 2 og strpl. § 118 går det frem at: samtykke kan **bare nektes** når åpenbaringen vil kunne utsette **staten eller allmenne interesser for skade** eller **virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighet**.

Utgangspunktet er således at tillatelse vanligvis skal gis. Hensynet til å få saken så godt opplyst som mulig er så tungtveiende at fortrolighet i mange tilfeller må vike.

Det kan bare gis fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt. Den som i sitt arbeid for barneverntjenesten er bundet av profesjonsbestemt taushetsplikt, som for eksempel en psykolog som utarbeider en sakkyndig rapport for barneverntjenesten, kan bare avlegge vitneforklaring etter samtykke fra den som har krav på taushet, jf. tvml. § 205 og strpl. § 119. Det skal derfor ikke søkes fritak for taushetsplikt ved profesjonsbestemt taushetsplikt.

I medhold av barneloven (bl.)²⁵ § 61 første ledd nr. 6 kan retten i saker om foreldreansvar, barnets faste bosted og samvær innhente uttalelse fra barneverntjenesten på bakgrunn av dens generelle kunnskaper. Barneverntjenesten kan i forbindelse med slik uttalelse ikke utlevere opplysninger som barneverntjenesten sitter inne med som følge av en tidligere eller pågående barnevernsak. Slike opplysninger kan bare formidles etter samtykke fra partene, eller ved fritak for taushetsplikt etter samtykke fra fylkesmannen, jf. tvml. § 204 nr. 2. Samtykke fra fylkesmannen er ikke nødvendig når barneverntjenesten avgir uttalelse i medhold av bl. § 61 første ledd nr. 6.

Søknad om fritak for taushetsplikt skal rettes til det organ i barnevernet hvor vitnet har eller har hatt sin tjenestemessige tilknytning. Dersom søknaden kommer inn til barneverntjenesten uten at spørsmålet om samtykke er reist, bør de som har krav på taushet spørres om de har noe i mot at vitneforklaring gis i retten. Dersom alle parter samtykker er det ikke nødvendig å la søknaden gå videre til fylkesmannen.

I de saker fylkesmannen skal avgjøre, må søknaden inneholde opplysninger om:

- Hvem som er parter eller tiltalt i rettsaken
- Hva saken gjelder og hva partenes påstander eller tiltalen går ut på. Normalt kan dette gjøres ved å vedlegge kopi av stevningen eller tiltalebeslutningen
- Navnet på vitnet og så langt det er mulig, hvilke forhold vitnet skal redegjøre for
- Det skal foreligge en uttalelse fra det organ i barnevernet som vitnet er tilknyttet og som sitter inne med opplysningene i saken.

Gir fylkesmannen fritak for taushetsplikten, har vitnet plikt til å forklare seg for retten. Forklaringen gis som regel for lukkede dører, jf. tvml. § 204 nr. 3 og strpl. § 117 annet ledd.

Dersom fylkesmannen ikke finner å kunne frita den ansatte, kan retten ved kjennelse likevel beslutte at vedkommende skal uttale seg, jf. tvml. § 204 nr. 2 annet ledd og strpl. § 118 annet ledd.

²⁵ Lov om barn og foreldre av 8. april 1981 nr. 7

Kapittel 11 Tilgang til taushetsbelagte opplysninger til bruk for forskning

Når det finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser, kan fagdepartementet bestemme at et forvaltningsorgan kan eller skal gi opplysninger til bruk for forskning, og at dette skal skje uten hinder av organets taushetsplikt, jf. fvl. § 13 d. Når det gjelder taushetsbelagte opplysninger på barnevernområdet er det Barne- og familiedepartementet som kan bestemme dette. Forskere som mottar taushetsbelagte opplysninger i tilknytning til forskning pålegges selv taushetsplikt, jf. fvl. § 13 e.

Det er viktig å stimulere til, og å støtte opp under, forskningsarbeid på barnevernområdet. Det er behov for både å fremskaffe ny kunnskap og å sikre at eksisterende kunnskap blir jevnlig oppdatert. På den andre siden tilhører de personer som kommer i kontakt med barnevernet en sårbar gruppe, som vil kunne bli påført en unødig stor belastning dersom det ikke vises varsomhet med å gi ut opplysninger om dem. Ved behandling av søknader om tilgang til taushetsbelagte opplysninger til bruk for forskning, må det tas tilbørlig hensyn til dette.

11.1 Når skal det søkes om tilgang til taushetsbelagte opplysninger?

Dersom det i forbindelse med forskningsarbeid på barnevernområdet er behov for tilgang til taushetsbelagt informasjon som et forvaltningsorgan innenfor barnevernet besitter, skal det søkes til Barne- og familiedepartementet **om tilgang til de taushetsbelagte opplysningene til bruk for forskning.**

Dersom det er mulig å få tilgang til opplysningene i anonymisert form, slik at personene opplysningene gjelder ikke kan identifiseres verken direkte eller indirekte, eller dersom den opplysningene gjelder kan gi sitt informerte samtykke til at forskeren kan få tilgang til opplysningene, er det ikke nødvendig å søke om tilgang til opplysningene. Opplysningene kan da frigis på grunnlag av anonymiseringen eller samtykket, jf. fvl. § 13 a nr. 1 og 2. **Det bør alltid være vurdert om det er mulig å få tilgang til opplysningene på bakgrunn av anonymisering eller samtykke før det søkes om tilgang til opplysningene.** Dersom opplysningene skal innhentes direkte fra den opplysningene gjelder, i form av intervju eller lignende, skal opplysningene **alltid innhentes på grunnlag av samtykke fra den opplysningene gjelder**²⁶.

Fvl. § 13 d åpner for at opplysninger kan gis ut i tilknytning til forskning. Derimot åpner bestemmelsen ikke for at opplysninger kan gis ut til bruk i rent undervisningsøyemed. I tilfeller der studenter deltar i forskningsprosjekter under ledelse av kvalifiserte forskere, vil de likevel kunne få slik informasjon, selv om dette også er et ledd i undervisningen av studentene.

Opplysninger som er innhentet på bakgrunn av tillatelse etter fvl. § 13 d kan ikke brukes i andre forskningsprosjekter dersom slik bruk ikke var omfattet av den opprinnelige tillatelsen. Dersom opplysningene ønskes brukt i andre forskningsprosjekter må det i slike tilfeller søkes om ny tillatelse.

²⁶ Når slikt samtykke skal innhentes bør ordningen være slik at det er det forvaltningsorgan som sitter med opplysninger om personene som tar kontakt med personene og innhenter samtykke. Forespørselen fra forvaltningsorganet må utformes slik at personene ikke føler seg presset til å gi sitt samtykke.

De personene som det skal tas kontakt med bør velges ut av det forvaltningsorgan som sitter med opplysninger om personene, på bakgrunn av objektive kriterier. Personene bør ikke velges ut av forskeren på bakgrunn av dokumenter forskeren først har fått tilgang til etter fvl. § 13 d.

11.2 Søkers forskerkompetanse

Søker skal ha den nødvendige kompetanse til å foreta forskning. Tilgang til taushetsbelagte opplysninger til bruk for forskning på barnevernområdet bør først og fremst gis til personer knyttet til forskningsinstitusjoner og andre med forskerkompetanse, og til doktorgrads- og hovedfagsstudenter. Prosjektansvaret/prosjektledelsen må ligge hos en person med førstestillingskompetanse (doktorgrad eller tilsvarende). Studenter og forskere uten førstestillingskompetanse må derfor bistås av en faglig ansvarlig veileder med slik kompetanse.

Også studenter ved 3-årig høyskole og mellomfagsstudenter kan få tilgang til opplysninger, dersom søknaden vurderes å tilfredsstille de krav som ellers stilles og studenten bistås av en faglig ansvarlig veileder med førstestillingskompetanse.

11.3 Søknadens innhold

Det bør alltid fremgå hvorfor alternativene til søknad om tilgang, anonymisering eller samtykke, ikke kan benyttes.

Søknaden bør for øvrig inneholde følgende:

Redegjørelse for forskningsprosjektet

Det bør på en kortfattet og oversiktlig måte redegjøres for

- formålet med prosjektet
- nytteverdien av prosjektet
- hovedtrekkene i hvordan prosjektet skal gjennomføres og prosjektets tidsperspektiv
- problemstillinger prosjektet skal belyse
- metode som skal benyttes
- hvordan opplysningene det søkes om tilgang til vil bli tatt inn i prosjektet og hvordan prosjektets resultater vil bli presentert (i en rapport, avhandling, artikkel eller lignende)

Konkretisering av hvilke opplysninger det søkes om tilgang til og opplysning om hvordan opplysningene planlegges håndtert

Det bør så langt som mulig konkretiseres hvilke opplysninger det søkes om tilgang til (herunder hvilken type opplysninger og i hvilket omfang). Det skal ikke søkes om tilgang til større mengde opplysninger enn nødvendig for å oppfylle formålet med forskningen. Det bør begrunnes metodisk hvorfor det søkes om tilgang til nettopp disse opplysningene, og hvorfor det er nødvendig med det angitte omfanget.

Hvis det skal foretas intervjuer bør det opplyses om hvilke kriterier som skal legges til grunn for utvelgelse av de som skal intervjues. Det bør konkretiseres hvilken gruppe som skal intervjues, og anslagsvis hvor mange som skal intervjues. Det bør videre vedlegges utkast til spørreskjema/intervjuguide eller en nærmere beskrivelse av hvordan intervjuene skal foretas.

Det bør videre opplyses om hvordan opplysningene planlegges håndtert, herunder hvordan de vil bli oppbevart/makulert.

Orientering om hvem som skal få innsyn i opplysningene

Dersom flere skal delta i forskningsprosjektet må det opplyses om hvem som skal delta og deres faglige bakgrunn, herunder hvem som er prosjektansvarlig. Det må videre opplyses om hvem av deltakerne som skal få innsyn i opplysningene det søkes om tilgang til. Det skal ikke gis tillatelse til innsyn til flere personer enn det som er nødvendig for å gjennomføre prosjektet på en hensiktsmessig måte.

Uttalelse fra forvaltningsorgan opplysningene skal innhentes fra

Det skal opplyses om hvilket/hvilke forvaltningsorgan opplysningene skal innhentes fra.

Aktuelle forvaltningsorgan bør få mulighet til å uttale seg om søknaden. Det er ønskelig at det vedlegges uttalelse fra aktuelle forvaltningsorgan om hvorvidt de har kapasitet til å bistå prosjektet med å formidle opplysningene, og om de finner prosjektet praktisk gjennomførbart.

Veileders underskrift

Dersom søker skal gjennomføre prosjektet med en veileder med førstestillingskompetanse, skal både søker og veileder underskrive søknaden.

11.4 Behandlingen av søknader

Rådet for taushetsplikt og forskning, som er oppnevnt av Justisdepartementet, er et rådgivende organ for saker som gjelder bruk av taushetsbelagte opplysninger til forskning. Rådet bistår fagdepartementene i spørsmål som gjelder taushetsplikt og forskning. Rådets sekretariat er knyttet opp mot Institutt for offentlig rett ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo.

Før det treffes vedtak om å gi opplysninger undergitt taushetsplikt til bruk for forskning, eller å avslå en søknad om dette, skal det enkelte fagdepartement forelegge saken for rådet. Dette følger av kongelig resolusjon av 16. desember 1977, med senere endringer.

Dersom Barne- og familiedepartementet finner det klart at søknaden bør innvilges eller avslås, behøver saken ikke å forelegges for rådet. Ved avgjørelsen av om en sak skal forelegges for rådet, skal det særlig legges vekt på om de opplysninger det søkes om tilgang til må anses som følsomme. Ellers bør det legges vekt på om den materialet skal stilles til rådighet for, har betryggende faglig kompetanse eller er undergitt forsvarlig faglig veiledning. En sak skal i alle tilfelle forelegges rådet dersom forskeren skal ta direkte kontakt med de personene opplysningene angår²⁷.

Taushetsbelagte opplysninger på barnevernområdet vil i de aller fleste tilfeller være følsomme. De fleste søknader om tilgang til taushetsbelagte opplysninger på barnevernområdet blir derfor forelagt for rådet.

Rådets standpunkt til søknaden, og de vilkår og begrensninger rådet setter, er ikke uten videre bindende for departementets endelige avgjørelse. Departementet kan stille strengere krav og begrensninger, eventuelt helt avslå søknaden, selv om rådet ville godta den. Derimot kan departementet ikke treffe vedtak som er mer liberale enn det rådet har anbefalt.

Til vedtak om tilgang til taushetsbelagte opplysninger blir det vanligvis knyttet vilkår. Vanlige vilkår er blant annet krav om at de som skal gis innsyn i opplysningene skriver under taushetserklæringer, se punkt 11.5, krav om forsvarlig oppbevaring av materialet under arbeidet med det, makulering så snart arbeidet er avsluttet samt krav om anonymisering av personidentifiserbare opplysninger ved publisering.

Melding eller søknad til Datatilsynet

Alle prosjekter som gjør bruk av elektronisk behandling av personopplysninger, eller som oppretter manuelle registre med sensitive personopplysninger, skal meldes til Datatilsynet før behandlingen finner sted, jf. personopplysningsloven § 31 første ledd. Prosjekt som gjør bruk av sensitive personopplysninger som behandles elektronisk, er konsesjonspliktige, jf. popplyl. § 33 første ledd.

²⁷ Jf. Kgl. res av 4. juni 1982

For forskningsprosjekt som oppfyller visse vilkår til behandlingen, erstattes konsesjonsplikten med meldeplikt, jf. forskrift om behandling av personopplysninger²⁸ §§ 7-22 og 7-27.

Søknad om dispensasjon fra taushetsplikten kan imidlertid avgjøres uten at tillatelse fra Datatilsynet foreligger.

11.5 Forskeres taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid i forbindelse med en forskningsoppgave som et forvaltningsorgan har støttet, godkjent eller gitt taushetsbelagte opplysninger til, har taushetsplikt, jf. fvl. § 13 e.

For å sikre at forskere gjøres kjent med denne taushetsplikten, settes det som vilkår for departementets tillatelse at forskere undertegner en taushetserklæring med henvisning til fvl. § 13 e hvor det går frem at brudd på taushetsplikten, eller fastsatte vilkår etter fvl. § 13 d annet ledd, straffes etter strl. § 121.

Det er viktig at forskerne er klar over at de ikke bare har taushetsplikt om de opplysninger de får fra barnevernet, men at de også har taushetsplikt overfor barnevernet når det gjelder opplysninger de får fra personer som det er formidlet kontakt med, jf. fvl. § 13 e første ledd nr. 3.

I forskningsprosjektet kan de taushetsbelagte opplysningene bare brukes så langt som det er nødvendig for det konkrete forskningsarbeidet og i samsvar med de vilkår som er fastsatt av departementet. Dersom resultatet av forskningsarbeidet skal publiseres eller brukes på annen måte, gjelder fvl. § 13 a nr. 2 tilsvarende. Det vil si at opplysningene må gis i statistisk form eller på annen måte anonymiseres.

²⁸ Forskrift om behandling av personopplysninger av 15. desember 2000

Kapittel 12 Forholdet til offentlighetsloven og personopplysningsloven

12.1 Offentlighetsloven

Det følger av offentlighetsloven (offvl.)²⁹ at forvaltningens saksdokumenter er offentlige så langt det ikke er gjort unntak i lov eller i medhold av lov, jf. offvl. § 2 første ledd. Det følger videre at enhver kan kreve å få gjøre seg kjent med det offentlige innholdet av dokumenter i en bestemt sak, jf. offvl. § 2 annet ledd.

Opplysninger som er undergitt taushetsplikt i lov eller i medhold av lov er imidlertid unntatt fra offentlighet. Taushetspliktbestemmelsene går således foran bestemmelsene om offentlighet i offentlighetsloven. Unntaket fra offentligheten gjelder imidlertid bare for de opplysninger i dokumenter som er undergitt taushetsplikt. Øvrige deler av dokumentene er som en hovedregel offentlige, jf. offvl. § 5 a annet ledd. Hele dokumentet er unntatt offentlighet dersom de resterende opplysningene enten gir et åpenbart misvisende bilde av innholdet, eller de unntatte opplysningene utgjør den vesentlige del av dokumentets innhold.

En begjæring om innsyn i dokumenter skal avgjøres uten ugrunnet opphold, jf. offvl. § 9 første ledd. Når en begjæring om innsyn avslås skal det vises til bestemmelsene som er grunnlaget for avslaget, jf. offvl. § 9 annet ledd. Er begrunnelsen for avslaget at opplysningene er undergitt taushetsplikt, skal det vises både til offvl. § 5 a og den eller de bestemmelser som er grunnlaget for taushetsplikten. Dette kan for eksempel gjøres på følgende måte: "Unntatt offentlighet iht. offentlighetsloven § 5 a jf. forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1".

Når en begjæring om innsyn avslås, skal det også opplyses om klageadgangen og klagefristen.

Enhver kan også kreve å få gjøre seg kjent med det offentlige innholdet av journaler (oversikt over inngående og utgående post) m.v., jf. offvl. § 2 annet ledd. Av Justisdepartementets forskrift til offentlighetsloven av 14. februar 1986 følger det imidlertid at det er gjort unntak fra offentligheten for journaler for blant annet konkrete barnevernsaker etter barnevernloven.

Dokumentene skal føres inn i den alminnelige journalen selv om de inneholder opplysninger som er undergitt taushetsplikt i lov eller i medhold av lov. Innføringen skal skje på en måte som gjør det mulig å identifisere dokumentet, så langt dette kan skje uten å røpe opplysninger som er undergitt taushetsplikt. Hvis dette ikke er mulig, skal det nyttes nøytrale kjennetegn, utelatelse eller overstrykninger på den kopi av journalen som allmennheten kan kreve innsyn i. Hel utstrykning av en innføring kan bare foretas dersom det er nødvendig for ikke å røpe opplysninger som er undergitt taushetsplikt, jf. forskriftenes kap. VI, punkt 7.

²⁹ Lov om offentlighet i forvaltningen av 19. juni 1970 nr. 69

12.2 Personopplysningsloven

Personopplysningsloven skal beskytte den enkelte mot at personvernet blir krenket gjennom behandling av personopplysninger. Loven skal bidra til at personopplysninger blir behandlet i samsvar med grunnleggende personvern hensyn, herunder behovet for personlig integritet, privatlivets fred og tilstrekkelig kvalitet på personopplysninger, jf. popplyl. § 1.

Personopplysningsloven supplerer bestemmelsene om innsyn i opplysninger i forvaltningsloven og offentlighetsloven. Etter personopplysningsloven har enhver som ber om det rett til å få opplyst hvilke personopplysninger om en selv som behandles, jf. popplyl. § 18 annet ledd a.

Personopplysninger er opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson, jf. popplyl. § 2 nr. 1. Behandling av personopplysninger omfatter enhver bruk av personopplysninger, som for eksempel innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering eller en kombinasjon av slike bruksmåter, jf. popplyl. § 2 nr. 2. Retten etter popplyl. § 18 annet ledd a gjelder uavhengig av om vedkommende er part i en sak etter barnevernloven eller ikke.

Fra denne retten er det imidlertid gjort unntak for visse opplysninger, jf. popplyl. § 23. Det er blant annet gjort unntak for opplysninger som det i medhold av lov gjelder taushetsplikt for, jf. popplyl. § 23 første ledd d, opplysninger som det må ansees utilrådelig at den registrerte får kjennskap til, av hensyn til vedkommendes helse eller forhold til personer som står vedkommende nær, jf. popplyl. § 23 første ledd c, opplysninger som utelukkende finnes i tekst som er utarbeidet for den interne saksforberedelse og som heller ikke er utlevert til andre, jf. popplyl. § 23 første ledd e og opplysninger som det vil være i strid med åpenbare og grunnleggende private eller offentlige interesser å informere om, herunder hensynet til den registrerte selv, jf. popplyl. § 23 første ledd f.

Vedlegg I Oversikt over relevante bestemmelser i barnevernloven og forvaltningsloven

Lov av 17 juli. Nr. 100 av 1992 om barneverntjenester (barnevernloven)

§ 6-4. *Innhenting av opplysninger*

Opplysninger skal så langt som mulig innhentes i samarbeid med den saken gjelder eller slik at vedkommende har kjennskap til innhenting.

Offentlige myndigheter skal av eget tiltak, uten hinder av taushetsplikt, gi opplysninger til kommunens barneverntjeneste når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. §§ 4-10, 4-11 og 4-12, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker, jf. § 4-24. Like med offentlige myndigheter regnes organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av loven plikter offentlige myndigheter å gi slike opplysninger.

Også yrkesutøvere i medhold av lov om helsepersonell mv., lov om psykisk helsevern, lov om helsetjenesten i kommunene, lov om familievernkontorer og meklingsmenn i ekteskapsaker (jf. lov om ekteskap), samt lov om frittstående skolar plikter å gi opplysninger etter reglene i andre ledd.

§ 6-7. *Taushetsplikt*

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan eller en institusjon etter denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e. Overtredelse straffes etter straffeloven § 121.

Taushetsplikten gjelder også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Opplysning om en klients oppholdssted kan likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til barneverntjenesten eller institusjonen å gi slik opplysning.

Opplysninger til andre forvaltningsorganer, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6, kan bare gis når dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver, eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse. Uten hinder av taushetsplikt skal barneverntjenesten av eget tiltak gi opplysninger til sosialtjenesten når det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade, jf. lov om sosiale tjenester § 6-2 a. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om sosiale tjenester, plikter barneverntjenesten å gi slike opplysninger.

Dersom et barns interesser tilsier det, kan fylkesmannen eller departementet bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt, selv om foreldrene har samtykket i at de gjøres kjent.

Lov av 10 feb. 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

§ 13. *Taushetsplikt*

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:

- 1) noens personlige forhold, eller
- 2) tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår.

Som personlige forhold regnes ikke fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige. Kongen kan ellers gi nærmere forskrifter om hvilke opplysninger som skal regnes som personlige, om hvilke organer som kan gi privatpersoner opplysninger som nevnt i punktumet foran og opplysninger om den enkeltes personlige status for øvrig, samt om vilkårene for å gi slike opplysninger.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Han kan heller ikke utnytte opplysninger som nevnt i denne paragraf i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

§ 13a. *Begrensninger i taushetsplikten når det ikke er behov for beskyttelse*

Taushetsplikt etter § 13 er ikke til hinder for:

1. at opplysninger gjøres kjent for dem som de direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning de som har krav på taushet samtykker,
2. at opplysningene brukes når behovet for beskyttelse må anses varetatt ved at de gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte, og
3. at opplysningene brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, f.eks. når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder.

§ 13b. *Begrensninger av taushetsplikten ut fra private eller offentlige interesser*

Taushetsplikt etter § 13 er ikke til hinder for:

1. at opplysningene i en sak gjøres kjent for sakens parter eller deres representanter,
2. at opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, blant annet kan brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll,
3. at opplysningene er tilgjengelig for andre tjenestemenn innen organet eller etaten i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning, blant annet til bruk ved vegledning i andre saker,
4. at opplysningene brukes for statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver, eller i forbindelse med revisjon eller annen form for kontroll med forvaltningen,
5. at forvaltningsorganet gir andre forvaltningsorganer opplysninger om en persons forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet og ellers slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver etter lov, instruks eller oppnevningssgrunnlag,
6. at forvaltningsorganet anmelder eller gir opplysninger (jfr. også nr. 5) om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver, og
7. at forvaltningsorganet gir et annet forvaltningsorgan opplysninger (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret.

Part eller partsrepresentant som blir gjort kjent med opplysninger etter første ledd nr. 1, kan bare bruke opplysningene i den utstrekning det er nødvendig for å vareta partens tarv i saken. Forvaltningsorganet skal gjøre ham merksam på dette. Likeledes kan forvaltningsorganet pålegge taushetsplikt når vitner o.l. får opplysninger undergitt taushetsplikt i forbindelse med at de uttaler seg til organet. Overtreding av taushetsplikt etter dette ledd kan straffes etter straffelovens § 121, dersom vedkommende er gjort merksam på at overtreding kan få slik følge.

§ 13c. *Informasjon om taushetsplikt, oppbevaring av opplysninger undergitt taushetsplikt*

Vedkommende forvaltningsorgan skal sørge for at taushetsplikten blir kjent for dem den gjelder, og kan kreve skriftlig erklæring om at de kjenner og vil respektere reglene.

Dokumenter og annet materiale som inneholder opplysninger undergitt taushetsplikt, skal forvaltningsorganet oppbevare på betryggende måte.

Kongen kan gi nærmere regler om oppbevaring av dokumenter og annet materiale som er undergitt taushetsplikt, om tilintetgjøring av dokumenter eller materiale og om bortfall av taushetsplikt etter en viss tid. Taushetsplikten bortfaller etter 60 år når ikke annet er bestemt i medhold av foregående punktum.

§ 13d. Opplysninger til bruk for forskning

Når det finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser, kan departementet bestemme at et forvaltningsorgan kan eller skal gi opplysninger til bruk for forskning, og at dette skal skje uten hinder av organets taushetsplikt etter § 13.

Til vedtak som nevnt i første ledd kan det knyttes vilkår. Disse kan blant annet gi bestemmelser om hvem som skal ha ansvar for opplysningene og hvem som skal ha adgang til dem, om oppbevaring og tilbakelevering av utlånt materiale, om tilintetgjøring av avskrifter, om hvorvidt forskerne skal ha adgang til å henvende seg til eller innhente nærmere opplysninger om dem det er gitt opplysninger om, og om bruken av opplysningene for øvrig.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om vedtak etter denne paragraf.

§ 13e. Forskeres taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid i forbindelse med en forskingsoppgave som et forvaltningsorgan har støttet, godkjent eller gitt opplysninger undergitt taushetsplikt til, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til:

1. opplysninger undergitt taushetsplikt som forskeren får fra et forvaltningsorgan,
2. opplysninger som i forbindelse med forskningsarbeidet er mottatt fra private under taushetsløfte, og
3. opplysninger som gjelder personer som står i et avhengighetsforhold til den instans (skole, sykehus, anstalt, bedrift, offentlig myndighet m.m.) som har formidlet deres kontakt med forskeren.

Opplysningene kan bare brukes slik det er nødvendig for forskingsarbeidet og i samsvar med de vilkår som måtte være fastsatt etter § 13 d annet ledd. Skal resultater av forskingsarbeidet publiseres eller brukes på annen måte, gjelder § 13 a nr. 1 og 2 tilsvarende.

Brudd på taushetsplikten eller på vilkår etter § 13 d annet ledd, straffes etter straffelovens § 121. Departementet eller vedkommende forvaltningsorgan skal gjøre forskeren og hans medarbeidere kjent med taushetsplikten og straffebestemmelsen, jfr. også § 13 c første ledd.

§ 13f. Bestemmelser om taushets- og opplysningsplikt m.m. i andre lover

Dersom noen som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, er pålagt taushetsplikt ved bestemmelse i annen lov, forskrift eller instruks av hensyn til private interesser, gjelder §§ 13 til 13 e som utfyllende regler når ikke annet er bestemt i lov eller i medhold av lov.

Bestemmelse i annen lov om rett eller plikt til å gi opplysninger begrenser ikke lovbestemt taushetsplikt, med mindre vedkommende bestemmelse fastsetter eller klart forutsetter at taushetsplikten ikke skal gjelde.

§ 14. Saksforberedelse og klage ved pålegg om å gi opplysninger

Blir noen pålagt å gi opplysninger, skal heimelen for pålegget angis. Vedkommende har rett til å klage over pålegget dersom han mener at han ikke har plikt eller lovlig adgang til å gi opplysningene. Han skal gjøres oppmerksom på klageadgangen i forbindelse med pålegget. Klage, som kan være muntlig, må framsettes straks når den pålegget angår er til stede, og ellers innen 3 dager. Dersom vedkommende forvaltningsorgan finner det påtrengende nødvendig for å gjennomføre sine oppgaver etter loven, kan det kreve at opplysningene blir gitt før klagesaken er avgjort. For øvrig gjelder bestemmelsene i kapittel VI tilsvarende så langt de passer.

§ 18. Partenes adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter

En part har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, for så vidt ikke annet følger av reglene i denne paragraf eller § 19. Dersom en mindreårig er part i saken og blir representert av verge, gjelder dette også den mindreårige selv. Retten til innsyn gjelder også etter at det er truffet vedtak i saken. En

mindreårig under 15 år skal ikke gjøres kjent med opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt.

En part har ikke krav på å gjøre seg kjent med dokument som et forvaltningsorgan har utarbeidd for sin interne saksforberedelse. Han har heller ikke krav på å gjøre seg kjent med dokument for den interne saksforberedelse som er utarbeidd

- a) av et underordnet organ,
- b) av særlige rådgivere eller sakkyndige,
- c) av et departement til bruk i et annet departement.

Bestemmelsen i foregående punktum omfatter også dokument som gjelder innhenting av dokument som nevnt under bokstavene a, b eller c.

Selv om dokumentet er unntatt etter reglene i annet ledd, har parten rett til å gjøre seg kjent med de deler av det som inneholder faktiske opplysninger eller sammendrag eller annen bearbeidelse av faktum. Dette gjelder likevel ikke faktiske opplysninger uten betydning for avgjørelsen og heller ikke når opplysningene eller bearbeidelsen finnes i et annet dokument som parten har adgang til.

Annet ledd gjelder ikke saksframlegg med vedlegg som blir gitt til et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ.

§ 19. Innskrenket adgang til visse slags opplysninger

En part har ikke krav på å få gjøre seg kjent med de opplysninger i et dokument

- a) som er av betydning for rikets sikkerhet, forholdet til fremmede stater eller landets forsvar,
- b) som angår tekniske innretninger, produksjonsmetoder, forretningsmessige analyser og beregninger og forretningshemmeligheter ellers, når de er av en slik art at andre kan utnytte dem i sin egen næringsvirksomhet, eller
- c) som det av hensyn til hans helse eller hans forhold til personer som står ham nær, må anses utilrådelig at han får kjennskap til; likevel slik at opplysningene på anmodning skal gjøres kjent for en representant for parten når ikke særlige grunner taler mot det.

Med mindre det er av vesentlig betydning for en part, har han heller ikke krav på å få gjøre seg kjent med de opplysninger i et dokument som gjelder

- a) en annen persons helseforhold, eller
- b) andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre.

Kongen kan gi forskrifter som for særskilte saksområder utfyller eller nærmere fastlegger hvordan §§ 18 og 19 skal anvendes. Når tungtveiende grunner taler for det, kan forskriftene også gjøre unntak fra disse paragrafer.

Vedlegg II Oversikt over lovhenvisninger

Arkivlova (arkl.) - Lov om arkiv av 4. desember 1992 nr. 126

Barnelova (bl.) – Lov om barn og foreldre av 8. april 1981 nr. 7

Barnevernloven (bvl.) - Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr. 100

Familievernkontorloven - Lov om familievernkontorer av 19. juni 1997 nr. 62

Forvaltningsloven (fvl.) - Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967

Friskolelova (frskol.) - Lov om frittstående skolar av 4. juli 2003 nr. 84

Helsepersonelloven (hlspl.) - Lov om helsepersonell m.v. av 2. juli 1999 nr. 64

Kommuneloven (koml.) - Lov om kommuner og fylkeskommuner av 25. september 1992 nr. 107

Offentlighetsloven (offvl.) - Lov om offentlighet i forvaltningen av 19. juni 1970 nr. 69

Personopplysningsloven (popplyl.) - Lov om behandling av personopplysninger av 14. april 2000 nr. 31

Riksrevisjonsloven (rrevl.) - Lov om Riksrevisjonen av 7. mai 2004 nr. 21

Sosialtjenesteloven (sotjl.) - Lov om sosiale tjenester m.v. av 13. desember 1991 nr. 81

Straffeloven (strl.) - Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10

Straffeprosessloven (strpl.) - Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22 mai. 1981 nr. 25

Strafferegistreringsloven - Lov om strafferegistrering av 11. juni 1971 nr. 52

Tvistemålsloven (tvml.) - Lov om rettergangsmåten for tvistemål av 13 aug. 1915 nr. 6

Vedlegg III Standard taushetserklæring

Barnevernloven § 6-7 om taushetsplikt lyder som følger:

”Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan eller en institusjon etter denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e. Overtredelse straffes etter straffeloven § 121.

Taushetsplikten gjelder også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Opplysning om en klients oppholdssted kan likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til barneverntjenesten eller institusjonen å gi slik opplysning.

Opplysninger til andre forvaltningsorganer, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6, kan bare gis når dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver, eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse. Uten hinder av taushetsplikt skal barneverntjenesten av eget tiltak gi opplysninger til sosialtjenesten når det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade, jf. lov om sosiale tjenester § 6-2 a. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om sosiale tjenester, plikter barneverntjenesten å gi slike opplysninger.

Dersom et barns interesser tilsier det, kan fylkesmannen eller departementet bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt, selv om foreldrene har samtykket i at de gjøres kjent.”

Etter forvaltningsloven § 13 siste ledd gjelder taushetsplikten også etter avsluttet tjeneste eller arbeid. Taushetsbelagte opplysninger kan heller ikke utnyttes i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

Straffelovens § 121 om taushetsplikt, lyder som følger:

”Den som forsettlig eller grovt uaktsomt krenker taushetsplikt som i henhold til lovbestemmelse eller gyldig instruks følger av hans tjeneste eller arbeid for statlig eller kommunalt organ, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder.

Begår han taushetsbrudd i den hensikt å tilvende seg eller andre en uberettiget vinning eller utnytter han i slik hensikt på annen måte opplysninger som er belagt med taushetsplikt, kan fengsel inntil 3 år anvendes. Det samme gjelder når det foreligger andre særdeles skjerpene omstendigheter.

Denne bestemmelse rammer også taushetsbrudd m.m. etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet.”

Jeg erkjenner herved, under henvisning til det som står ovenfor, min taushetsplikt i forhold til det jeg blir kjent med i min tjeneste eller mitt arbeid, og er kjent med at overtredelse av taushetsplikten kan medføre straffeansvar.

.....den.....20....

.....

Underskrift

Utgitt av:
Barne- og familiedepartementet
Publikasjonen finnes også på internett:
<http://www.bfd.dep.no>

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer av denne publikasjonen fra:
Statens forvaltningstjeneste
Kopi- og distribusjonsservice
www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@ft.dep.no
Telefaks 22 24 27 86

Oppgi rundskrivkode: Q-24/2005

Print: Kopi- og distribusjonsservice - 04/05 - 5000

